

Punkt	Sid.		Att täckas av		Summa
			låne- medel	andra stats- inkomster	
			Kronor	Kronor	Kronor
		Lokomotivstations- och driftverkstadsanläggningar:			
13	29	4. Anordningar för förbättrad driftsekonomi vid lokomotivstationer, <i>reservationsanslag</i> . . .	100,000		
		Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar:			
14	29	5. Fullbordande av dubbelspåret Tranås—Aneby, <i>reservationsanslag</i>	245,000		
15	30	6. Skenfria vägkorsningar m. m., <i>reservationsanslag</i>	500,000		
16	32	7. Telefonledningar och kabelarbeten, <i>reservationsanslag</i>	100,000		
17	33	8. Elektriska belysningsanläggningar, <i>reservationsanslag</i>	100,000		
18	34	9. Växel- och signalsäkerhetsanläggningar, <i>reservationsanslag</i>	600,000		
19	36	10. Elektrifiering av banan Järna—Norrköping—Malmö m. fl. linjer, <i>reservationsanslag</i> . . .	19,600,000		
20	38	11. Förstärkning av spåröverbyggnaden å banan Södertälje södra—Eskilstuna central, <i>reservationsanslag</i>	200,000		
21	40	12. Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten, <i>reservationsanslag</i>	1,000,000		
		Nya statsbanebyggnader.			
22	41	13. Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare, <i>reservationsanslag</i>		4,000,000	
23	42	14. Statsbana Malung—Vansbro, <i>reservationsanslag</i>	400,000		
		Säger för statens järnvägar	23,191,000	4,000,000	27,191,000
		Statens vattenfallsverk.			
		Statens kraftverk:			
		Trollhätte kraftverk:			
24	45	1. Kraftstation vid Vargön, <i>reservationsanslag</i>	2,750,000		
	49	Kostnader i samband med domstolsbehandling av frågan om Vänerns reglering			
		Motala kraftverk:			
25	50	2. Kraftstation vid Malfors, <i>reservationsanslag</i>	2,000,000		
26	53	3. Veckoreglering av Motala ström, <i>reservationsanslag</i>	300,000		
		Älvkarleby kraftverk:			
27	54	4. Deltaande i partiell reglering av Siljan, <i>reservationsanslag</i>	24,600		
		Ume älvs kraftverk:			
28	56	5. Kraftstation vid Sillre, <i>reservationsanslag</i>	900,000		
29	57	6. Insatser i Indalsälvens regleringsförening u. p. a., <i>reservationsanslag</i>	56,400		
		Lule älvs kraftverk:			
30	59	7. En andra tilloppstunnel vid Porjus kraftstation, <i>reservationsanslag</i>	150,000		

Punkt	Sid.		Att täckas av		Summa
			låne- medel	andra stats- inkomster	
			Kronor	Kronor	Kronor
31	60	8. Distributionsanläggningar och därmed sam- manhängande arbeten vid statens kraftverk, <i>reservationsanslag</i>	3,300,000		
		Säger för statens vattenfallsverk	9,481,000		9,481,000
		Statens utlåningsfonder.			
	63	Allmänna järnvägslånefonden			
	63	Fonden för bibenor i vissa delar av riket			
32	64	Vattenkraftslånefonden, <i>reservationsanslag</i> . . .	400,000		
	71	Luftfartslånefonden			
		Säger för statens utlåningsfonder	400,000		400,000
		Summa utgifter för kapitalökning	47,849,600	4,000,000	51,849,600

Bilaga 3.

Utgifter för kapitalökning.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1932.*

Närvarande:

Statsministern EKMÄN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Departementschefen, statsrådet Hamrin, anmäler de ärenden rörande utgifter för kapitalökning för budgetåret 1932/1933, som angå finansdepartementet, och anför därvid följande:

[1.] 1. Statsverkets fond av rusdrycksmedel. I samband med finansplanen i årets statsverksproposition har jag förut i dag angivit min avsikt att för Kungl. Maj:t anmäla frågan om ändrade bestämmelser rörande dispositionen av rusdrycksmedel. Jag anhåller nu att få återkomma till denna fråga och ber att till en början få redogöra för de bestämmelser, som under olika tider gällt i detta ämne.

Enligt beslut vid 1913 års riksdag indrogos brännvinsförsäljningsmedlen till statsverket, genom vilken åtgärd kommuner, landsting och hushållningssällskap frigjordes från det ekonomiska beroendet av dylika medel.

1913 års förordning och dess tillämpning intill 1 juli 1926.

Jämväl statsverkets ekonomiska beroende av rusdrycksmedel ansågs böra i detta sammanhang begränsas. Vid nyssnämnda års riksdag antogs därför en förordning angående statsverkets fond av rusdrycksmedel av följande innebörd.

Av statsverkets inkomster av brännvinstillverkningsskatt, maltskatt, punschskatt och brännvinsförsäljningsmedel skulle, efter restitution för denaturerat brännvin och för malt, som vid skattepliktigt bryggeri omedelbart använts för tillverkning av svagdricka, till en statsverkets fond av rusdrycksmedel avsättas vad som för varje år översköte ett belopp av 41.9 miljoner kronor (s. k. begränsningstal). Därest för tre på varandra följande år medeltalet av nämnda inkomster understeg 41.9 miljoner kronor, skulle därefter vad som översköte detta medeltalsbelopp avsättas till fonden. På enahanda sätt skulle förfaras om därefter vid årligen verkställd uträkning befunnas, att medeltalet av nämnda inkomster under närmast

föregående tre år ytterligare nedgått. Fonden var avsedd att i främsta rummet användas för reglering av sådana ekonomiska förhållanden, som bleve en följd av mera ingripande åtgärder till rusdryckshanteringens begränsande eller avveckling. Där särskilda omständigheter därtill föranledde, kunde fondens medel även få användas för andra sociala ändamål. Fonden skulle göras räntebärande, och avkastningen skulle, efter avdrag av förvaltningskostnaderna, läggas till kapitalet. Om sättet för fondens användning ägde Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt besluta.

Förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel (sv. f. 1913:199) trädde i kraft den 1 januari 1915.

Enligt den i förordningen omförmälda regeln för begränsningen av statsverkets beroende av rusdrycksmedel och bestämmandet av avsättning till fonden avsattes 4.9 miljoner kronor för år 1915 och 1.7 miljon kronor för år 1916. Under åren 1917—1919 avsattes däremot intet till fonden från förutnämnda inkomstitlar. I följd av den exceptionella nedgången av rusdrycksmedlen under nämnda treårsperiod kom avsättningen till rusdrycksmedelsfonden från och med år 1920 att bliva bestämd av ett begränsningstal å allenast omkring 18.8 miljoner kronor, vilket tal enligt beslut av påföljande års riksdag genom ändring i förordningen (sv. f. 1921:365; jfr 1922:252) fastställdes såsom begränsningstal för helt år räknat.

Enligt den lydelse, som förordningen angående statsverkets fond av rusdrycksmedel därmed erhöll, och som ägde giltighet intill den 1 juli 1926, skulle av statsverkets inkomster av brännvinstillverkningsskatt, maltskatt och rusdrycksförsäljningsmedel ävensom den år 1920 i stället för punschskatt pålagda mertullen å arrak och rom, efter avdrag av vad på grund av särskilda bestämmelser restituerats av brännvinstillverkningskatte-, maltskatte- eller tullmedlen, till rusdrycksmedelsfonden avsättas vad som för varje statsregleringsår översköte ett belopp av 18.8 miljoner kronor. Skulle för tre på varandra följande statsregleringsår medeltalet av nämnda inkomster understiga 18.8 miljoner kronor, skulle därefter vad som översköte detta medeltalsbelopp avsättas till fonden. På enahanda sätt skulle förfaras, om därefter vid årligen verkställd uträkning befundes, att medeltalet av samma inkomster under närmast föregående tre statsregleringsår ytterligare nedgått. Vid berörda medeltalsberäkning skulle hänsyn icke tagas till inkomst, som influtit under statsregleringsperioden 1 januari—30 juni 1923. I avseende å de ändamål, för vilka fonden skulle få användas var ingen ändring gjord, ej heller beträffande övriga i 1913 års förordning meddelade bestämmelser.

På grund av å ena sidan ökningen av inflytande rusdrycksmedel och å andra sidan nedsättningen av begränsningstalet kommo avsättningarna till rusdrycksmedelsfonden att uppgå till högst betydande belopp. Sålunda avsattes i runda tal: 34.2 miljoner kronor för år 1920, 36.8 miljoner kronor för år 1921, 20.9 miljoner kronor för år 1922, 10.7 miljoner kronor för första halvåret 1923, 20 miljoner kronor för budgetåret 1923/1924, 30.4 mil-

joner kronor för budgetåret 1924/1925 samt 31.6 miljoner kronor för budgetåret 1925/1926. Då de statsfinansiella förhållandena icke ansågos tillåta en så stark fondering av skattemedel, togos för budgeten i anspråk tillgångar nr fonden till belopp av i runda tal: 57.6 miljoner kronor för år 1921, 7.3 miljoner kronor för år 1922, 0.08 miljon kronor för första halvåret 1923, 20.3 miljoner kronor för budgetåret 1923/1924, 15.4 miljoner kronor för budgetåret 1924/1925 samt 22.6 miljoner kronor för budgetåret 1925/1926.

Under tiden efter tillkomsten av 1913 års förordning hava för statsregleringen anlitats jämväl andra rusdrycksmedel än de förut omförmälda. Särskilt bör här nämnas, att från och med den 1 juli 1920 upptagits omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, vilken skatt från början ställdes utanför regeln om avsättning av rusdrycksmedel till fonden.

Slutligen må erinras, att till rusdrycksmedelsfonden lagts ränteavkastningen å fonden. Behållningen i fonden utgjorde den 30 juni 1926 omkring 82.5 miljoner kronor.

För vinnande av en mera ändamålsenlig reglering av beräklandet av avsättningarna till rusdrycksmedelsfonden framlade Kungl. Maj:t för 1926 års riksdag förslag till vissa ändringar, med provisorisk giltighet, uti förordningen angående rusdrycksmedelsfonden. Med vissa jämkningar godkände riksdagen förslaget ifråga. Sedan jämväl år 1927 en mindre, likaledes provisorisk jämkning vidtagits, inneburo dessa riksdagens beslut sådana ändringar i 1913 års förordning, att de bestämmelser i förordningen, vilka reglera budgetens beroende av rusdrycksmedel, erhållit följande innehåll.

1926 års
ändringar
och deras
tillämpning.

Av statsverkets behållna inkomster av brännvinstillverkningsskatt, rusdrycksförsäljningsmedel, omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt maltskatt skulle för varje statsregleringsår till rusdrycksmedelsfonden avsättas så stort belopp, att detta, jämte till fonden för samma tid lagd ränteavkastning, uppginge till 5,000,000 kronor (1 § 1 mom.). Under ett vart av följande statsregleringsår skulle (enligt 1 § 2 mom.) för statsskuldens amortering användas den del av omförmälda inkomster, som efter sagda avsättning överstege följande belopp, nämligen:

för statsregleringsåret	1926/1927	kronor	85,000,000
»	»	1927/1928	»	83,000,000
»	»	1928/1929	»	81,000,000
»	»	1929/1930	»	79,000,000
»	»	1930/1931	»	77,000,000
»	»	1931/1932	»	75,000,000.

I avseende å användningen av rusdrycksmedelsfondens tillgångar, varom stadgas i 2 § av förordningen, har vidtagits den ändringen, att fonden — utom för sitt huvudsyfte — endast må disponeras för bidrag för åtgärder till nykterhetens främjande.

De sålunda antagna bestämmelserna äga giltighet till och med den 30 juni 1932.

Under budgetåren 1926/1927—1929/1930 disponerades den andel av rusdrycksmedlen, som enligt 1926 års författningsändringar skulle användas för statsskuldens amortering, uteslutande för avsättning till fonden för statsskuldens amortering. För budgetåret 1930/1931 togs sagda andel i anspråk jämväl för den normala amorteringen av statsskulden (statens obligationslån och lån, som av staten övertagits). För innevarande budgetår beräknas i riksstaten, att det för amorteringsändamål tillgängliga beloppet av rusdrycksmedel skall täcka även det till avbetalning å statsskulden hänförliga anslag, som enligt riksdagens skrivelse den 5 juni 1929, nr 287, skall för budgetåret 1931/1932 användas till nedskrivning av statens järnvägars lånekapital. Därmed har hela det belopp, som för löpande budgetår anvisats under titeln »Avbetalning å statsskulden», täckts av rusdrycksmedel.

Syftet med avsättningen av rusdrycksmedel till fonden för statsskuldens amortering har varit att möjliggöra nedskrivning av oräntabelt kapital i statens produktiva fonder i allmänhet ävensom täckning av förluster å lånemedelsplaceringar. I enlighet härmed har också under budgetåren 1928/1929—1931/1932 amorteringsfonden i betydande omfattning anlitats. Därjämte tages enligt riksstaten för budgetåret 1931/1932 ur fonden i anspråk vad som motsvarar vissa kapitalökningsanslag å skattebudgeten.

I efterföljande tabell meddelas närmare uppgifter om inkomster, utgifter och behållningar för budgetåren 1926/1927—1931/1932 å rusdrycksmedelsfonden och fonden för statsskuldens amortering:¹

Budgetår	Behållning vid budgetårets början	Avsättning av		Inkomster i övrigt	Summa inkomster	Summa utgifter	Behållning vid budgetårets slut
		allmänna statsinkomster	rusdrycksmedel				
<i>Statsverkets fond av rusdrycksmedel</i>	milj. kr.	milj. kr.	milj. kr.	milj. kr.	milj. kr.	milj. kr.	milj. kr.
1926/27	82.45	—	5.00	0.02	5.02	0.19	87.28
1927/28	87.28	—	5.00	—	5.00	0.47	91.81
1928/29	91.81	—	5.00	0.18	5.18	0.99	95.95
1929/30	95.95	—	5.00	0.05	5.05	1.05	99.95
1930/31	99.95	—	5.00	0.12	5.12	1.45	103.62
1931/32	103.62	—	5.00	—	5.00	5.42	103.20
<i>Fonden för statsskuldens amortering</i>							
1926/27	13.97	1.00	12.98	0.63	14.61	—	28.58
1927/28	28.58	1.00	11.57	1.29	13.86	—	42.44
1928/29	42.44	—	13.20	—	13.20	2.84	52.80
1929/30	52.80	—	30.88	—	30.88	26.20	56.98
1930/31	56.98	—	26.58	—	26.58	20.46	63.05
1931/32	63.05	—	27.24	—	27.24	17.19	73.10

¹ Uppgifterna grunda sig, såvitt angår de första fem budgetåren i perioden, på avslutade räkenskaper och i fråga om budgetåret 1931/1932 å riksstaten och av riksdagen fattat beslut om täckning från amorteringsfonden av vissa lånemedelsförluster.

För hela den redovisade sexårsperioden hava å de båda fonderna kapitaliserats sammanlagt 79.88 miljoner kronor, varav 20.75 miljoner kronor hänföra sig till statsverkets fond av rusdrycksmedel och 59.13 miljoner kronor till fonden för statsskuldens amortering. Därjämte må uppmärksammas, att den redovisade kapitalökningen å amorteringsfonden framkommit efter avdrag av under perioden från fonden i anspråk tagna kapitaltillgångar, uppgående till 66.69 miljoner kronor.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att, om den till den 1 juli 1932 gällande provisoriska lydelsen av 1 och 2 §§ i förordningen om statsverkets fond av rusdrycksmedel vid sagda tidpunkt får bortfalla utan att ersättas av andra bestämmelser, föreskrifterna i 1913 års förordning, sådana desamma lydde före utgången av budgetåret 1925/1926, automatiskt komma att åter träda i tillämpning. Med hänsyn härtill är erforderligt att nu meddela nya bestämmelser i ämnet. Då emellertid ett definitivt avgörande i fråga om rusdrycksmedlens användning synes mig icke lämpligen böra komma till stånd, innan den pågående utredningen rörande vår nykterhetslagstiftning slutförts och de framtida riktlinjerna för denna lagstiftning kunnat uppdragas, har jag funnit det tillrådligt att även denna gång stanna för en anordning av mera provisorisk natur, förslagsvis gällande för nästkommande tre budgetår.

Under provisorietiden synes såsom hittills böra årligen till rusdrycksmedelsfonden avsättas dels ränteavkastningen från fonden, dels därutöver av inflytande rusdrycksmedel så stort belopp, att den totala årliga avsättningen till fonden kommer att uppgå till 5 miljoner kronor. För att i möjligaste mån säkerställa en fortsatt avsättning av medel till avbetalning å statsskulden föreslår jag därjämte, att av ifrågavarande medel ett belopp av 8 miljoner kronor skall förbehållas detta ändamål. Återstoden av rusdrycksmedlen torde böra få disponeras för allmänna budgeten.

Vad angår de i 2 § av förordningen meddelade bestämmelserna om de ändamål, för vilka rusdrycksmedelsfonden må användas, synes mig anledning icke nu föreligga att ifrågasätta ändring i den lydelse, som gäller enligt 1926 års förordning.

I enlighet med vad sålunda anförts har jag låtit upprätta följande

»Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ förordningen den 18 juli 1913 (nr 199) angående statsverkets fond av rusdrycksmedel.¹

Härigenom förordnas, att 1 och 2 §§ förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel skola, för tiden från och med den 1 juli 1932 till och med den 30 juni 1935, hava följande ändrade lydelse:

¹ Senaste lydelse, se beträffande 1 § 1926: 135 och 1927: 228 samt beträffande 2 § 1926: 135.

1 §.

Av statsverkets behållna inkomster av brännvinstillverkningsskatt, rusdrycksförsäljningsmedel, omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker samt maltskatt skall för varje statsregleringsår

dels till en särskild fond avsättas så stort belopp, att detta, jämte till fonden för samma tid enligt 4 § lagd ränteavkastning, uppgår till 5,000,000 kronor,

dels ock för statsskuldens amortering användas ett belopp av 8,000,000 kronor.

2 §.

Fonden, som benämnes statsverkets fond av rusdrycksmedel, är avsedd att användas för reglering av sådana ekonomiska förhållanden, som äro en följd av mera ingripande åtgärder till rusdryckshanteringens begränsande eller avveckling, varjämte bidrag ur fonden kunna lämnas för åtgärder till nykterhetens främjande.»

Enligt det av mig nu framlagda förslaget skall av statsverkets behållna inkomster av rusdrycksmedel för nästa statsregleringsår till rusdrycksmedelsfonden avsättas så stort belopp, att detta, jämte till fonden för samma tid enligt 4 § i förordningen lagd ränteavkastning, uppgår till 5 miljoner kronor. Ränteavkastningen av rusdrycksmedelsfonden har vid behandlingen av inkomsterna för budgetåret 1932/1933 beräknats till 4.5 miljoner kronor. Den i nyssnämnda författningsförslag föreskrivna avsättningen till sagda fond från rusdrycksmedelstitlarna skall alltså beräknas till 0.5 miljon kronor. De för avsättningarna till fonden erforderliga anslagen å utgiftssidan böra, såsom hittills, erhålla karaktären av förslagsanslag.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) antaga ifrågavarande förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ förordningen den 18 juli 1913 (nr 199) angående statsverkets fond av rusdrycksmedel,

2) för avsättning till statsverkets fond av rusdrycksmedel för budgetåret 1932/1933 anvisa

dels enligt 1 § förordningen angående statsverkets fond av rusdrycksmedel ett *förslagsanslag* av kronor 500,000,

dels ock såsom överskott å statsverkets fond av rusdrycksmedel ett *förslagsanslag* av .. kronor 4,500,000.

det sedan flera år pågående arbetet på avveckling av de utav kassan i enlighet med dess uppgift ingångna förbindelserna. Erinras må, att Kreditkassans medverkan under år 1929 tagits i anspråk för två nya stödaktioner, av vilka den ena avsåg beredande av stöd åt insättare i Allmänna sparbanken i Stockholm m. fl. sparbanker, och den andra åsyftade avlyftande från aktiebolaget Jordbrukarbanken av vissa engagemang. Under det nu tilläandalupna året har Kreditkassan icke iklätts några nya engagemang.

För en närmare redogörelse för Kreditkassans organisation och tidigare verksamhet må hänvisas till 1930 års statsverksproposition, utgifter för kapitalökning bil. 4, ävensom till 1931 års statsverksproposition, utgifter för kapitalökning bil. 3; i den sistnämnda bilagan återfinnes en översikt av Kreditkassans ställning den 31 december 1930.

Enligt från Kreditkassan mottagen uppgift hade kassans balansräkning per den 31 december 1931 följande utseende: *Kreditkassans ställning.*

Tillgångar:

Svenska Statens icke räntebärande obligationer kr. 4,999,600: —

Bankräkningar:

A.-B. Sydsvenska Banken kr. 66,626: 50

A.-B. Jordbrukarbanken » 385,398: 39 » 452,024: 89

Kassabehållning » 137: 86

Utlämnade lån enligt specifikation » 56,686,499: 02

Främmande aktier:

21,096 st. aktier i A.-B. Sydsvenska Banken, nom. 100 kr. à 87: 39 % kr. 1,843,601: 37

50 » aktier i A.-B. Dur, nom. 100 kr. à 106 % » 5,300: —

16 » aktier i A.-B. Jordbrukarbanken, nom. 100 kr. à 75 % » 1,200: —

50 » aktier i A.-B. Igo, nom. 100 kr. » 0: —

15,000 » stamaktier i Hellefors Bruks A.-B., nom. 100 kr. » 0: — » 1,850,101: 37

Vinst- och Förlusträkning

Kvarstående förlust från år 1930 ... kr. 37,722,061: 53

Förlust för år 1931 » 5,279,048: 66 » 43,001,110: 19

kr. 106,989,473: 33

Riksgäldskontoret:

Outnyttjad kredit för utbetalning till sparbanksinsättare kr. 5,357,886: 22

Konto för utbetalning till sparbanksinsättare utbet. 1929 ... kr. 480,256: 31

Utgifter för kapitalökning: bil. 3.

utbet. 1930	kr. 872,037: 08	
» 1931	» 8,739: 25	kr. 1,361,032: 64
Förlag för utbetalningar till sparbanksinsättare		» 6,727,810: 25
Omkostnadskonto för utbetalningar till sparbanksinsättare		
utbet. 1929	kr 15,515: 50	
» 1930	» 6,402: 40	
» 1931	» 31,352: 99	» 53,270: 89
		kr. 13,500,000: —
		kr. 120,489,473: 33

Skulder:

Aktiekapitalet		kr. 5,000,000: —
Riksgäldskontoret		» 60,000,000: —
Upptagna lån i Riksbanken		» 26,000,000: —
Insatta medel:		
Smålands Enskilda Bank	kr. 980,210: —	
Wermlands » »	» 12,409,263: 33	
A.-B. Jämtlands Folkbank	» 2,600,000: —	kr. 15,989,473: 33
		kr. 106,989,473: 33
Ansvarsförbindelser	kr. 119,000: —.	

Riksgäldskontoret:

Uttag å sparbankskonto 1929	kr. 495,771: 81
» » » 1930	» 878,439: 48
» » » 1931	» 6,767,902: 49
	kr. 8,142,113: 78

Fond för stöd åt sparbanksinsättare	» 5,357,886: 22	» 13,500,000: —
		kr. 120,489,473: 33

Den bland tillgångarna upptagna posten å utlämnade lån å i runt tal 56.69 miljoner kronor fördelar sig på följande sätt å lån, utlämnade i samband med rekonstruktion av härefter angivna bankinrättningar.

A.-B. Sydsvenska Banken

Diverse låntagare, mot bankens aktier i allmänhet belånade till pari	kr. 2,640,364: 11
--	-------------------

Smålands Enskilda Bank

A.-B. Bond	kr. 5,891,470: —	
A.-B. Axe mot tillskottsbevis till bankens grundfond	» 980,210: —	» 6,871,680: —

Wermlands Enskilda Bank

A.-B. Webe mot insatsbevis till bankens grundfond	kr. 12,409,263: 33
---	--------------------

A.-B. Igo mot 195,000 st. pref. aktier
 à 100 kr. i Hellefors Bruks A.-B.
 (f. d. Wargön)..... kr. 19,500,000: — kr. 31,909,263: 33

A.-B. Jordbrukarbanken

A.-B. Dur mot Svenska Lantmännens
 Kvarnförenings säkerheter, bestående av:

1. nom. kr. 2,000,000: — stamaktier i A.-B. Kvarnintressenter à kr. 50: —
2. Andelsförbindelser av medlemmar i Kvarnföreningen

Lån å resterande kr. 1,200,000: —

Andra låntagare mot Jordbrukarbankens aktier, i allmänhet belånade till pari » 29,400: —

Summa kvarstående belopp av under år 1929 genom A.-B. Dur från Jordbrukarbanken övertagna engagemang » 1,319,391: 58 » 2,548,791: 58

A.-B. Göteborgs Handelsbank

A.-B. Dur mot 99,914 st. bankens aktier à nom. 100 kr. » 9,991,400: —

A.-B. Jämtlands Folkbank

A.-B. Filius mot insatsbevis till bankens grundfond » 2,600,000: —

Sparbankslån

Till Väckelsångs kommun i samband med rekonstruktion av Väckelsångs sparbank kr. 50,000: —

Till 21 insatsteknare till Lysviks sparbanks säkerhetsfond » 75,000: — kr. 125,000: —
 kr. 56,686,499: 02

Om till det angivna totalbeloppet för utlämnade lån å omkring 56.69 miljoner kronor lägges den i balansräkningen upptagna posten för främmande aktier å i runt tal 1.85 miljon kronor, erhålles en summa av 58.54 miljoner kronor, vilken fördelar sig på ifrågavarande engagemang på följande sätt:

A.-B. Sydsvenska Banken

lån kr. 2,640,364: 11
 inköpta aktier » 1,843,601: 37 kr. 4,483,965: 48

Smålands Enskilda Bank

lån » 6,871,680: —

Wermlands Enskilda Bank

lån » 31,909,263: 33

A.-B. Jordbrukarbanken

lån	kr. 2,548,791: 58	
inköpta Jordbrukarbanksaktier	» 1,200: —	
» Dur-aktier	» 5,300: —	kr. 2,555,291: 58

A.-B. Göteborgs Handelsbank

lån	» 9,991,400: —	
-----------	----------------	--

A.-B. Jämtlands Folkbank

lån	» 2,600,000: —	
-----------	----------------	--

<i>Sparbankslån</i>	» 125,000: —	
---------------------------	--------------	--

kr. 58,536,600: 39

*Fonden för
mötande av
förluster å
Kreditkassan.*

För mötande av förlusterna å Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 beslöt 1926 års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t att inrätta en särskild fond. Såsom kapitalökning för denna fond har riksdagen å riksstaterna för följande budgetår anvisat härefter angivna belopp:

Budgetår	Kapitalökning
1926/1927	8 milj. kr.
1927/1928	5 » »
1928/1929	5 » »
1929/1930	16 » »
1930/1931	5 » »
1931/1932	5 » »

Sammanlagt hava sålunda för denna fond anvisats 44 miljoner kronor. Härifrån skall emellertid dragas ett belopp om 3 miljoner kronor, vilket genom beslut av 1930 års riksdag av fondens medel ställts till aktiebolaget Jordbrukarbankens förfogande för avveckling av vissa krediter.

Till förlusttäckning äro alltså för närvarande 41 miljoner kronor disponibla.

*Departements-
chefen.*

Enligt de i det föregående meddelade uppgifterna har summan av förlusterna å Kreditkassans verksamhet, vilka vid ingången av år 1931 uppgingo till 37.7 miljoner kronor, under året ökats med 5.3 miljoner kronor till 43.0 miljoner kronor. Av denna summa hänföra sig, enligt vad jag inhämtat, 32.3 miljoner kronor till förluster å engagemang, av kassan mottagna före år 1929, 7.9 miljoner kronor till de under år 1929 från Jordbrukarbanken övertagna engagemangen samt 2.8 miljoner kronor till ränteförluster och omkostnader.

I nu angivna förlustsumma inbegripas icke utbetalningarna för beredande av stöd åt insättare i vissa sparbanker. Dessa utbetalningar hava under åren 1929 och 1930 belöpt sig till sammanlagt 1.4 miljon kronor samt under år 1931 till 6.7 miljoner kronor, allt inklusive kostnaderna för den härmed förbundna verksamheten.

I ett av 1931 års lånemedelsrevision avgivet betänkande, vilket jag senare

i dag kommer att anmäla för Kungl. Maj:t, uppgives, att de totala förlusterna å Kreditkassans hittillsvarande verksamhet, inberäknat utbetalningarna till insättare i berörda sparbanker, uppskattats till omkring 62 miljoner kronor. Vid beräkningen härav har hänsyn tagits till den värdesänkning, som åtskilliga av kassans engagemang undergått till följd av den nuvarande depressionen.

För täckande av förlusterna å samtliga av Kreditkassan övertagna engagemang och av utbetalningarna till vissa sparbanksinsättare finnes, som nämnts, tillgängligt ett belopp av 41 miljoner kronor å den för ändamålet bildade fonden. Ytterligare tillskott till fonden är alltså erforderligt. För budgetåret 1932/1933 torde avsättningen böra bestämmas till samma belopp som för innevarande budgetår eller till 5 miljoner kronor

Då, enligt vad av det sagda framgår, ifrågavarande fond nått en betydande storlek, synes det mig böra övervägas, huruvida icke fonden nu bör tagas i anspråk för reglering av Kreditkassans förbindelser. Ur synpunkten av en tillfredsställande kapitalredovisning i statsbokföringen torde det icke vara lämpligt, att tillgångarna i rikshuvudboken ständigt öka med tillskotten till ifrågavarande fond samtidigt som förlusterna kvarstå i Kreditkassans räkenskaper. Jag förordar därför, att Kungl. Maj:t utverkar bemyndigande att, i mån så finnes böra ske, taga fonden i anspråk för täckning av konstaterade förluster å Kreditkassans verksamhet.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels såsom kapitalökning för fonden för mötande av förluster å Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 för budgetåret 1932/1933 anvisa ett anslag

av kronor 5,000,000,

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att, i mån så finnes böra ske, taga nämnda fond i anspråk för täckande av konstaterade förluster å Kreditkassans verksamhet.

[3.] 3. **Avbetalning å statsskulden.** Fullmäktige i riksgäldskontoret hava i skrivelse den 19 november 1931 med förslagsberäkningar rörande riksgäldskontorets inkomster och utgifter under budgetåret 1932/1933 beräknat, under rubriken avbetalning å statsskulden, utbetalningar å 3,643,046 kronor för amortering av statens obligationslån samt 360,000 kronor för avbetalning av lån, som av staten övertagits, eller sammanlagt 4,003,046 kronor.

*Amortering
å vissa lån.*

Mot fullmäktiges ifrågavarande beräkningar har jag intet att erinra.

Under punkten [1] har jag tillstyrkt, att för nästkommande budgetår av rusdrycksmedlen ett belopp av 8 miljoner kronor skall användas för statsskuldens amortering. Vad som av detta belopp överskjuter samman-

*Fonden för
statsskuldens
amortering.*

lagda beloppet för nyssnämnda amortering å vissa lån under budgetåret 1932/1933 torde böra avsättas till fonden för statsskuldens amortering. Det härför beräknade anslaget å (8,000,000 — 4,003,046 =) 3,996,954 kronor torde böra uppföras såsom förslagsanslag.

Hemställer. Under återopande av vad jag här yttrat, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till avbetalning å statsskulden för budgetåret 1932/1933 anvisa de anslag, tillsammans uppgående till 8,000,000 kronor, vilka finnas upptagna i bifogade tabell (Bilaga).

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Olga Gjörloff.

*Bilaga.***Tabell över anslagen till avbetalning å statsskulden.**

				Att täckas av		Summa Kronor
				lånemedel	andra stats- inkomster	
				Kronor	Kronor	
A. Amortering å vissa lån.						
<i>Av staten upptagna obligationslån.</i>						
1	1886 års $3\frac{1}{2}$ % lån, förslagsanslag	905,334				
2	1890 » $3\frac{1}{2}$ % »	1,151,112				
3	1899 » $3\frac{1}{2}$ % »	714,600				
4	1931 » 4 % »	872,000			3,643,046	
<i>Av staten överlagda lån.</i>						
5	Örebro — Svartå järnvägsaktiebolags obligationslån.....	33,000				
	Järnvägsaktiebolaget Malmö — Kon- tinentens obligationslån:					
6	Av år 1898.....	62,000				
7	» » 1902.....	30,000	92,000			
	Mora — Vänerns järnvägsaktiebolags obligationslån:					
8	Av $\frac{1}{7}$ 1896	89,000				
9	» $\frac{1}{9}$ 1896	23,000				
10	» år 1903	123,000	235,000		360,000	4,003,046
B. Fonden för statsskuldens amortering.						
1	Avsättning till fonden för statsskuldens amortering, förslagsanslag				3,996,954	3,996,954
Summa						8,000,000

Bilaga 4.

Utgifter för kapitalökning.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 december 1931.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Stadener anmäler nedan angivna under departementets handläggning hörande ärende angående utgifter för kapitalökning under budgetåret 1932/1933 och yttrar därvid följande:

Från och med år 1918 har riksdagen ärligen anvisat medel till län för underlättande av studiemöjligheterna för begåvade, fattiga lärjungar vid offentliga läroanstalter av skilda slag. År 1920 beslöt riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t, att en särskild fond, benämnd fonden för räntefria studielån, skulle inrättas och ställas under förvaltning av statskontoret, från vilken fond lån finge av Kungl. Maj:t utdelas för ifrågavarande ändamål. De medel, som av riksdagen åren 1918—1930 anvisats för studielån, uppgå till sammanlagt 3,111,000 kronor. För budgetåret 1931/1932 anvisades av 1931 års riksdag såsom kapitalökning för fonden för räntefria studielån ett reservationsanslag av 170,000 kronor.

*Studielåne-
fonden.*

Bestämmelser om utdelande av ifrågavarande lån återfinnas i ett av Kungl. Maj:t den 19 juni 1919 utfärdat reglemente (svensk författningssamling nr 511) med däri den 16 juli 1920 (nr 540) och den 23 september 1927 (nr 357) vidtagna ändringar.

Kostnaderna för den nämnd, som jämlikt reglementet handlägger ärenden rörande ifrågavarande lån, hava under senare år bestritts med ett av riksdagen under åttonde huvudtiteln härför anvisat anslag, som för budgetåret 1931/1932 är i riksstaten uppfört med 5,000 kronor.

Bihang till riksdagens protokoll 1932. I saml.

För den utdelning av studielån, som verkställdes år 1931, funnos till förfogande dels det av riksdagen för budgetåret 1931/1932 anvisade anslaget å 170,000 kronor, dels i statskontoret å studielånefonden då innestående disponibla tillgångar om i runt tal 165,445 kronor, dels ock under år 1931 till och med den 24 mars till postsparbanken influtna amorteringar till sammanlagt belopp av 62,151 kronor 10 öre eller tillhoppa i runt tal 397,595 kronor.

Den 15 maj 1931 utdelade Kungl. Maj:t dels *fortsatta* studielån å 260 av 273 sökande med belopp växlande mellan 500 kronor och 1,400 kronor samt till en sammanlagd summa av 290,750 kronor, dels ock *nya* studielån å 109 av 868 sökande med belopp växlande mellan 400 kronor och 1,250 kronor samt till en sammanlagd summa av 106,800 kronor. Tillhoppa utdelades alltså 397,550 kronor.

Beträffande under år 1931 verkställda amorteringar och räntelikvider m. m. har jag från generalpoststyrelsens postsparbanksbyrå erhållit vissa upplysningar, av vilka framgår följande, avseende tiden intill den 7 december 1931.

Under år 1931 hade till postsparbanken influtit från år 1930 resterande kapitalavbetalningar 61,748 kronor 45 öre och ränta 9,965 kronor 95 öre. För år 1930 återstode ännu oguldet kapital 27,671 kronor 90 öre och ränta 12,623 kronor 39 öre. Enligt fastställda amorteringsplaner förfölle under år 1931 kapitalavbetalningar till sammanlagt belopp av 217,718 kronor 7 öre, och låntagarna påförda räntor för samma år utgjorde tillhoppa 33,363 kronor 6 öre. Hos postsparbanken funnes inneliggande i anspråk icke tagna lånemedel till belopp av 11,605 kronor, vilket belopp skulle i samband med nästföljande årsredogörelse återlevereras till statskontoret. Sammanlagda summan av här angivna belopp utgjorde 374,695 kronor 82 öre.

Om från sistnämnda belopp dragas dels räntebeloppen å sammanlagt 55,952 kronor 40 öre, dels ock det belopp av 62,151 kronor 10 öre, som av de under år 1931 till postsparbanken influtna amorteringar kan anses hava tagits i anspråk för 1931 års utdelning, återstå 256,592 kronor 32 öre eller i avrundat tal 256,500 kronor, som alltså, under förutsättning att föregående års amorteringsbelopp i tidigare bestämd ordning inbetalas och att, i likhet med vad som tidigare ägt rum, de amorteringar, som avse det löpande året, ej tagas i anspråk, skulle stå till förfogande för 1932 års utdelning. Med hänsyn såväl till de av Kungl. Maj:t beviljade uppskov med verkställande av föreskrivna amorteringar som även därtill, att med all sannolikhet ej alla amorteringar i övrigt bliva i rätt tid erlagda, är emellertid denna summa högre än den, som faktiskt kommer att vara tillgänglig, och redan på grund härav anser jag mig böra föreslå, att även i år tillskott till fonden äger rum. Jag anser, att detta tillskott bör bestämmas till 100,000 kronor och tillstyrker alltså, att för budgetåret 1932/1933 av riksdagen äskas ett anslag å detta belopp. Be-

loppet bör, liksom under senare år skett, i riksstaten uppföras såsom reservationsanslag till kapitalökning för ifrågavarande fond.

I anslutning till vad som förordas i riksräkenskapsverkets skrivelse med inkomstberäkningen för nästkommande budgetår synes »fonden för räntefria studielån» hädanefter bära i riksstaten benämnas »studielånefonden».

Jag bör erinra om att alltsedan 1924 års riksdag, på förslag av Kungl. Maj:t, det för denna fond erforderliga anslagsbeloppet täckes med andra statsinkomster än lånemedel.

Beträffande ersättning under budgetåret 1932/1933 åt postverket för dess bestyr med lånerörelsen samt sättet för bestridande av kostnaderna för den nämnd, som under samma år må komma att handlägga ärenden rörande omförmälda studielån, kommer jag att i annat sammanhang framställa förslag.

På grund av vad jag nu anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom kapitalökning för studielånefonden för budgetåret 1932/1933 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 100,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagar Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, bifalla samt förordnar tillika, att utdrag av protokollet härom skall tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande av förslag till riksstat för nämnda budgetår.

Ur protokollet:
Gösta Sandberg.

Bilaga 5.

Utgifter för kapitalökning.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1932.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPPESSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet von Stockenström, anmäler de ärenden rörande utgifter för kapitalökning för budgetåret 1932/1933, som angå jordbruksdepartementet, och yttrar därvid följande:

Statens affärsverksamhet.

Statens domäners fond.

[1.] Förnyelsefonden för återväxtkostnader m. m. I statsrådsprotokollet vid avlåtande till riksdagen av Kungl. Maj:ts proposition den 14 januari 1916, nr 25, förordade föredragande departementschefen, att av *bruttoinkomsten* från statens skogsdomäner för 1917 skulle avsättas fem procent till en förnyelsefond för återväxtkostnader. Ur denna fond skulle, i den mån fondens tillgångar därtill räckte, bestridas alla återväxtkostnader, däri inbegripet kostnader för markförbättrings- och föryngringsåtgärder. I skrivelse den 29 april 1916, nr 86, uttalade riksdagen i anledning härav, att riksdagen i likhet med departementschefen hölle före, att åtgärder för markens förbättring för skogsändamål och för skogens föryngring borde vidtagas, i samma mån som skogarna avverkades, samt att riksdagen funne det välbetänkt att såsom föreslagits avsätta ett efter en viss procent av domänfondens bruttoinkomst av skogsmedel för året beräknat belopp till täckande av återväxtkostnader.

Jämlikt Kungl. Maj:ts proposition nr 62 till 1919 års riksdag och riksdagens skrivelse den 11 juni 1919, nr 323, höjdes avsättningen till fonden

från och med 1920 till sex procent å skogsdomänernas bruttoinkomst; och skedde avsättning efter sistnämnda procenttal till och med 1923.

Den 14 december 1923 förordnade Kungl. Maj:t, som dåmera hade att fastställa driftkostnadsstat för domänverket, att avsättningen till ifrågasvarande fond skulle från och med 1924 ske med sex procent av *rotvärdet* av det från statens skogar avverkade virket. Efter denna beräkningsgrund har avsättning till förnyelsefonden ägt rum under åren 1924—1926.

Sedan riksdagen i skrivelse nr 158 år 1925, i anledning av statsrevisornas berättelse, anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning av frågan, i vad mån åtgärder genom ökad skogsodling och skogsföryngring behövde vidtagas för att förebygga en minskning av statens skogskapital, anbefallde Kungl. Maj:t domänstyrelsen att verkställa den sålunda ifrågasatta utredningen. Den 12 oktober 1926 avlämnade domänstyrelsen utlåtande och förslag i ämnet, därvid styrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte besluta, att av domänverkets driftsöverskott årligen från och med 1927 tillsvidare skulle, innan någon inleverering till statskontoret ägde rum, till förnyelse- eller återväxtfonden avsättas ett belopp, motsvarande summan av de värden, som erhöles då för varje revir — där virkesuttaget under året överstege den löpande tillväxten — kubikmassan fast mått virke av sådan *överavverkning* multiplicerades med hälften av det pris per kubikmeter fast mått å rot, som i genomsnitt erhållits vid respektive revirs auktionsförsäljningar under motsvarande år, att till grund för beräkningen av tillväxt och överavverkning skulle tjäna den hos styrelsen förda förrådsliggaren, samt att beträffande användningen av återväxtfonden skulle tillsvidare gälla dittills tillämpade bestämmelser. Den 23 december 1926 godkände Kungl. Maj:t de av domänstyrelsen sålunda föreslagna grunderna för avsättning till förnyelsefonden, dock att för 1927 avsättning till fonden skulle ske med endast 40 procent av överavverkningens värde, beräknat efter samma grunder. Sagda dag fastställde Kungl. Maj:t i generalförslaget till driftkostnader för statens domäner under 1927 en avsättning till fonden, beräknad enligt sist nämnda grunder. I nionde huvudtiteln till 1927 års riksdag lämnade föredragande departementschefen under punkten 108 redogörelse för vad sålunda förekommit, på det att i ärendet vidtagna åtgärder måtte bringas till riksdagens kännedom. Från jordbruksutskottets och riksdagens sida gjordes intet uttalande i ämnet.

För åren 1928 och 1929 avsattes till fonden 50 procent av överavverkningens värde, beräknat efter nyssnämnda grunder, samt för 1930 40 procent av samma värde.

För 1931 bestämde Kungl. Maj:t, att avsättningen till fonden skulle ske med 35 procent av överavverkningens värde. Anmärkas må, att domänstyrelsen hade föreslagit en avsättning med 40 procent av samma värde.

Vad beträffar avsättningen till fonden för 1932 föreslog domänstyrelsen i skrivelse den 2 december 1931 med generalförslag till driftkostnader

för domänverket under sistnämnda år, att med hänsyn till nuvarande ekonomiska tidsläge avsättningen borde begränsas till 10 procent av överavverkningens värde. Kungl. Maj:t har den 23 december 1931 beslutat i enlighet med domänstyrelsens förslag.

Under de senaste åren hava till förnyelsefonden avsatts:

för 1927	kronor 3,213,734
» 1928	» 4,726,820
» 1929	» 5,637,786
» 1930	» 4,293,983.

Avsättningen är beräknad till 3,500,000 kronor för 1931 och till 500,000 kronor för 1932.

Jag anhåller nu att få anmäla föreliggande fråga om användande av förnyelsefondens medel jämväl för anläggningar av vägar för domänverkets behov.

Redan i sin förenämnda utredning den 12 oktober 1926 anförde *domänstyrelsen*, bland annat, att styrelsen haft under övervägande att föreslå, att fondens medel finge användas även för bestridande av domänverkets kostnader för sådana vägar, som kunde anses representera en kapitalökning. Vid det förhållandet emellertid, att fondens medel finge användas även för sådana skogsvårdsåtgärder, som egentligen icke representerade en kapitalökning utan som vore årligen återkommande utgifter för skogsdriften, och då styrelsen, med hänsyn till att det stötte på stora praktiska svårigheter att uppdelade dessa skogsvårdskostnader, icke ansåge sig kunna häri föreslå någon ändring, förklarade styrelsen sig avstå från att då föreslå, att kostnader för vägar skulle få bestridas ur förnyelsefonden. Styrelsen uttalade emellertid tillika, att det kunde vara lämpligt att efter någon tid till prövning upptaga frågan, huruvida förnyelsefonden borde få användas till vägarbeten.

Frågan upptogs ånyo av *domänstyrelsen* i skrivelse den 1 december 1930 med generalförslag till driftkostnader för domänverket under 1931, däri styrelsen förklarade sig anse, att kostnader för nyanläggningar av vägar vore utgifter av beskaffenhet att rätteligen böra bestridas av förnyelsefondens medel. Styrelsen meddelade, att utgifterna för vägar för 1931 beräknats till 829,920 kronor, varav styrelsen ansåge, att 40 procent eller 331,968 kronor borde utgå av driftsmedlen och återstående 497,952 kronor av förnyelsefonden. Vid ärendets avgörande den 30 december 1930 förklarade *Kungl. Maj:t*, att styrelsens framställning om användande av medel från förnyelsefonden till nyanläggning av vägar icke kunde bifallas. I det av Kungl. Maj:t sagda dag fastställda generalförslaget angående driftkostnader för domänverket under 1931 upptogs emellertid posten egentliga förvaltningskostnader, vari bland annat ingå vissa utgifter för vägarbeten, till ett något högre belopp, än vad domänstyrelsen föreslagit.

Domänstyrelsen har härefter i skrivelse den 2 december 1931 med generalförslag till driftkostnader för domänverket under 1932, under erinran om sina tidigare uttalanden i frågan, ånyo framfört den mening, att kostnaderna för nyanläggning av vägar vore utgifter av beskaffenhet att rätteligen böra bestridas av förnyelsefondens medel. För 1932 beräknade styrelsen utgifterna för vägar till 901,259 kronor, varav styrelsen ansåge, att 267,031 kronor, alltså omkring 30 procent, borde utgå av driftsmedel och återstående 634,228 kronor av förnyelsefonden. Då *Kungl. Maj:t* den 23 december 1931 fastställde förberörda generalförslag för 1932, vari upptogs ett belopp av 267,031 kronor för vägar, att utgå av driftsmedlen, förklarade *Kungl. Maj:t* sig framdeles vilja meddela beslut i frågan om användande för sagda ändamål av medel ur förnyelsefonden.

Vidare må anmälas, att *länsstyrelsen i Västerbottens län* i skrivelse den 17 oktober 1931 hemställt, att *Kungl. Maj:t* måtte bemyndiga domänstyrelsen att av förnyelsefonden för återväxtkostnader till vägbyggnader å kronoparker i Norrland disponera intill 1,000,000 kronor eller, om hinder härför mötte, att *Kungl. Maj:t* ville hos 1932 års riksdag göra framställning om att viss del av fonden i fråga, förslagsvis intill 20 procent av avsättningen, måtte få tagas i anspråk för väganläggningar av ifrågavarande slag. Till stöd härför har länsstyrelsen med styrka framhållit angelägenheten av att bereda arbetstillfällen samt i avseende å principfrågan om sagda fonds användning jämväl för sagda ändamål anfört bland annat följande.

Anläggning av vägar å kronans skogar borde hänföras till sådana skogsvårdsåtgärder, vilka fonden avsåge att främja. S. k. revirvägar kunde nämligen icke undvaras, om en rationell skogsvård skulle bedrivas. Vägarna vore behövlige för att inspektioner, bevakning och stämpningsförrättningar skulle kunna utföras utan den stora tidsutdräkt, som följde, om dessa vidsträckta skogar vore framkomliga blott till fots. De erfordrades för att skogsarbetarna skola med större lätthet, än nu vore fallet, kunna erhålla proviant. Vägar torde även vara behövlige för virkestransporter. Skogsspekulanternas möjlighet att före auktionerna kunna bese och taxera verkställda utstämplingar skulle högst väsentligt underlättas, om framkomliga enkla vägar funnes att tillgå. Utan allt tvivel skulle denna sistnämnda omständighet i många fall medföra ökad konkurrens och högre bud, vilket vore till fördel för staten. Även den dikning, som följde med anläggandet av vägar, gagnade skogsvården. Slutligen borde även framhållas betydelsen av att vid inträffande skogseldar kunna komma fram med motorfordon. Allt talade sålunda enligt länsstyrelsens mening för att vägbyggnader å kronoparkerna bleve på olika sätt skogsvårdsfrämjande.

I häröver infortrat utlåtande den 11 november 1931 har *domänstyrelsen* förklarat sig intet hava att erinra mot att domänverkets förnyelsefond för återväxtkostnader finge användas för vägbyggnader å domänfonden tillhöriga skogar, och ville styrelsen uttala sin livliga anslutning till länsstyrelsens framställning i detta avseende.

Slutligen anhåller jag att i detta sammanhang få omnämna de åtgärder, som vidtagits till följd av riksdagens skrivelse den 30 maj 1931, nr 319, i anledning av väckta motioner (I: 265 och II: 428) rörande igångsättande av skogsvårdsarbeten å kronans skogar. Vid anmälan för Kungl. Maj:t den 12 juni 1931 av denna riksdagsskrivelse beslöt Kungl. Maj:t anbefalla domänstyrelsen att till Kungl. Maj:t inkomma *dels* med redogörelse för de åtgärder i syfte, att domänverkets förnyelsefond för återväxtkostnader i större utsträckning komme till användning för därmed avsett ändamål, som styrelsen ämnade vidtaga, *dels ock* med det förslag av beskaffenhet att böra underställas Kungl. Maj:t, som styrelsen funne riksdagens framställning föranleda.

Till åtlydnad härav har *domänstyrelsen* i skrivelse den 1 oktober 1931 avlämnat i huvudsak följande redogörelse.

I cirkulär den 11 och 14 juli 1931 till domänverkets förvaltande personal föreskrev styrelsen, att, under beaktande av tillgången på olika orter av ledig arbetskraft, skulle, i den mån arbetena kunde anses ekonomiskt försvarbara, i största möjliga utsträckning under 1931 å domänfondens skogar, med tillämpning av efter läget på arbetsmarknaden avpassade ackords- eller tidslöner, bedrivas sådana arbeten, för vilka kostnaderna gäldades ur förnyelsefonden. Styrelsen anmodade i samma skrivelser vederbörande skogsstatstjänstemän att, i den mån utgiftsmedel för sagda arbeten erfordrades utöver dem, vilka jämlikt för 1931 fastställt utgiftsanslag anvisats, till styrelsen för prövning ingiva *extra* utgiftsförslag, och medgav styrelsen därvid, att arbeten av ifrågavarande slag, där nyttan för skogsskötseln av dem funnes påtaglig, finge igångsättas utan hinder därav, att berörda extra utgiftsförslag ej hunnit bli va i vederbörlig ordning prövade.

Vid domänstyrelsens skrivelse är fogat ett sammandrag över medel, som styrelsen efter verkställd prövning av de på grund av nämnda cirkulär ingivna extra utgiftsförslagen för olika distrikt ur förnyelsefonden anvisat för ifrågavarande ändamål, och framgår därav, att följande be-
lopp anvisats till

skogsodling och markvård	kronor	208,164
hägnad	»	4,220
anordnande av betesmark	»	20,994
röjning i yngre skog	»	164,866
uppkvistning	»	15,146
dikning	»	493,714

Summa kronor 907,104.

Da de medel, som styrelsen vid fastställande av utgiftsförslagen för 1931 tidigare anvisat till arbeten, för vilka kostnaderna gäldas ur förnyelsefonden, uppgått till 2,266,971 kronor, har styrelsen sålunda till dylika arbeten under 1931 anvisat tillhoppa $(2,266,971 + 907,104 =) 3,174,075$ kronor.

Departements-
chefen.

Betydelsen av rationell skogsvård och av varje åtgärd, som kan vara ägnad att för framtiden betrygga avkastningen av statens skogsegendom, torde ej böra underskattas. För att dylika åtgärder må kunna år från år vidtagas i skälig omfattning och i görligaste mån oberoende av driftsresultatet under de olika åren, har domänverkets förnyelsefond för återväxtkostnader inrättats. Från och med 1917 hava avsättningar till fonden årligen ägt rum, därvid såsom av det sagda framgår något skiftande principer tillämpats under olika år. Vad särskilt angår den för 1932 beslutade avsättningen till fonden, har denna på grund av nuvarande ogynnsamma konjunkturen för skogsbruket ansetts böra avsevärt minskas. Liksom hittills torde det böra ligga i Kungl. Maj:ts hand att på förslag av domänstyrelsen bestämma om storleken av de årliga avsättningarna till fonden.

Av medel ur fonden, vilken enligt uppgift av domänstyrelsen den 1 januari 1931 uppgick till 15,109,528 kronor, bestridas kostnader för skogsodling och dikning samt hägnad, skogsskydd och planteringsvård å domänverkets skogar. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen har domänstyrelsen under sommaren 1931 vidtagit särskilda åtgärder för att sådana arbeten, för vilka kostnaderna gäldas ur fonden, skola komma till utförande i ökad omfattning. Till dylika arbeten har under 1931 anvisats sammanlagt 3,174,075 kronor. Vid dylikt förhållande och då domänstyrelsen helt visst låter sig angeläget vara att även i fortsättningen vidtaga av förhållandena påkallade åtgärder för att förnyelsefondens medel komma till vederbörlig användning, synes mig syftet med riksdagens förenämnda skrivelse nr 319 år 1931 härmed vara tillgodosett.

Vad slutligen angår föreliggande förslag om användning av förnyelsefondens medel jämväl för bestridande av kostnader för anläggning av vägar för domänverkets behov, finner jag mig på de av domänstyrelsen och länsstyrelsen i Västerbottens län i ämnet anförda skälen böra biträda detta förslag. Dylika väganläggningar bidraga uppenbarligen till att det kapital, staten äger i sina skogar, bevaras och höjes i värde, samt äro ägnade att öka den ekonomiska avkastningen av statens skogsegendom. Med hänsyn härtill synes mig all anledning föreligga för användande av förnyelsefondens medel jämväl för vägändamål. Genom dylik användning av fondens medel öppnas också möjligheter för domänverket att under tider, då verkets inkomster på grund av konjunkturläget nedgå, fortsätta med vägarbeten, vilket uppenbarligen måste vara av betydelse även ur den synpunkten, att välbehövliga arbetstillfällen därmed skapas. Önskligt är, att medel ur fonden få tagas i anspråk för nu angivna ändamål redan under 1932. Med hänsyn till att riksdagen tidigare yttrat sig i frågan om de ändamål, vartill förnyelsefondens medel må användas, synes ärendet emellertid icke böra av Kungl. Maj:t avgöras, förrän riksdagen fått tillfälle uttala sig i ämnet.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen förklara,

att riksdagen intet har att erinra mot att domänverkets förnyelsefond för återväxtkostnader, vilken fond härefter torde böra benämnas förnyelsefonden för återväxtkostnader m. m., må användas för bestridande av kostnader jämväl för anläggning av vägar för domänverkets behov.

Statens utlåningsfonder.

[2.] **Statens avdikningslånefond.** Sedan lång tid tillbaka hava lån av statsmedel utgått till företag, avseende avdikning av sankta marker och vattenavtappningar. Utlåningen har tidigare skett från den för ändamålet bildade odlingslånefonden. Vid 1926 års riksdag ändrades villkoren för denna lånerörelse, och i samband därmed ändrades fondens benämning till statens avdikningslånefond. Lånerörelsen berör torrläggningsföretag, vilka avse höjande av alstringsförmågan hos mark med hänsyn till dess utnyttjande såsom åker eller ständig slätter- och betesvall. Gällande villkor för lån från statens avdikningslånefond äro meddelade i kungörelsen den 11 juni 1926 (nr 258) med däri genom kungörelsen nr 166/1929 gjord ändring.

Jämlikt riksdagens beslut har, såvitt angår budgetåren 1927/1932, det belopp, vartill lån ur fonden fått för år högst beviljas, uppgått till 3,000,000 kronor.

Utöver till fonden inflytande kapitalinbetalningar har fonden under nämnda budgetår tillförts följande anslag för kapitalökning:

för budgetåret 1927/1928	kronor 1,000,000
» » 1928/1929	» 700,000
» » 1929/1930	» 250,000
» » 1930/1931	» 2,000,000
» » 1931/1932	» 2,000,000.

Med skrivelse den 31 augusti 1931 har *lantbruksstyrelsen* gjort framställning om beredande av medel för budgetåret 1932/1933 för fortsatt utlåning från fonden. Därvid har styrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder *dels* för att till understödjande av sådana torrläggningsföretag, vilka avse höjandet av alstringsförmågan hos mark med hänsyn till dess utnyttjande såsom åker eller ständig slätter- och betesvall, lån från statens avdikningslånefond må under budgetåret 1932/1933 kunna beviljas till sammanlagt 3,200,000 kronor, *dels ock* för att kapital må tillföras fonden i sådan omfattning att under samma

budgetår 3,200,000 kronor må finnas tillgängliga för utbetalning av beviljade lån. I remissutlåtande den 22 september 1931 har statskontoret på anförda skäl ifrågasatt, att kapitalökningsanslaget för budgetåret 1932/1933 måtte upptagas till belopp av 1,300,000 kronor.

Departements-
chefen.

Såsom jag vid anmälan under nionde huvudtiteln av medelsbehovet för statens avdikningsanslag anført, pågår utredning genom tillkallade utredningsmän av frågan om statens understödsverksamhet för avdikning av viss mark. Denna utredning berör även statens avdikningslånefond. Enär utredningsmännens förslag icke införfäntas inom sådan tid, att därpå grundat förslag kan intagas i statsverkspropositionen, torde nu allenast böra beräknas visst kapitalökningsbelopp för fonden. Detta belopp synes i enlighet med statskontorets förenämnda yttrande böra bestämmas till 1,300,000 kronor.

I anslutning till det sagda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på den proposition i ämnet, som må varda riksdagen förelagd, såsom kapitalökning för statens avdikningslånefond beräkna för budgetåret 1932/1933 ett *reservationsanslag* av . . . kronor 1,300,000.

[3.] **Fonden för fiskerinäringens befrämjande.** Fonden för fiskerinäringens befrämjande inrättades enligt beslut av 1891 års riksdag. Nu gällande bestämmelser för lån ur fonden återfinnas i kungörelsen den 7 augusti 1907 (nr 61) med däri genom kungörelserna nr 151/1916, 359/1921, 130/1928 och 298/1930 gjorda ändringar.

Från fonden utlämnas genom förmedling av hushållningssällskap eller landsting låneunderstöd för anskaffande av fiskebåtar, motorer för sådana båtar, fiskredskap eller för fisktransport avsedda fordon, smärre båtar eller andra smärre inrättningar eller för anläggande av smärre inrättningar för tillgodogörande eller förädling av fiskets produkter eller för utförande av fiskodling. Från fonden beviljat lån må innehavas amorteringsfritt under ett år från lyftningsdagen. Efter nämnda tids utgång skall lånet återbetalas inom högst tio år med lika kapitalbelopp varje år jämte upplupen ränta. Lån från fonden åtnjutes räntefritt första året, under vilket det innehaves, varefter erlägges årlig ränta efter 3.6 procent. De, som av låneförmedlande hushållningssällskap och landsting erhållit låneunderstöd, skola åtnjuta enahanda amorterings- och räntefrihet, och må av dem icke fordras högre ränta eller strängare amorteringsvillkor, än nyss sagts.

Genom beslut av 1921 års riksdag är högsta medgivna årsutlåningen från fonden bestämd till 1,800,000 kronor.

I skrivelse den 11 juni 1931 har Göteborgs och Bohus läns havsfiskeförning hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om sådan ändring i

bestämmelserna om lån från förevarande fond, att räntefrihet finge åtnjutas under de två första åren. Som skäl för denna framställning har anförts, dels att det syntes önskvärt, att fiskare under nu rådande tryckta förhållanden för fiskerinäringen bereddes någon lättnad i lånevillkoren, dels att jordbrukare åtnjöte två års räntefrihet å lån ur täckdikningslånefonden, allmänna nyodlingslånefonden och gödselvärdslånefonden.

Lantbruksstyrelsen har i infortrat yttrande den 3 september 1931, enär fiskarena arbetade under tryckta förhållanden och lån ur vissa för jordbruket avsedda fonder vore räntefria under två år från lyftningsdagen, hemställt, att framställningen måtte bifallas.

Statskontoret har i infortrat yttrande den 8 oktober 1931 anført följande.

Från fonden för fiskerinäringens befrämjande hade under senare år utlämnats lån med tillhoppa

under budgetåret	1923/1924	kronor	756,860
»	»	1924/1925	» 719,390
»	»	1925/1926	» 877,025
»	»	1926/1927	» 997,665
»	»	1927/1928	» 898,095
»	»	1928/1929	» 988,805
»	»	1929/1930	» 879,015
»	»	1930/1931	» 994,000.

Ehuru lånerörelsens omfattning sålunda icke gäve vid handen, att efterfrågan å lån från fonden på senare tid minskat, ville statskontoret icke förneka, att skäl kunde föreligga till vidtagande av åtgärder för lindring i betalningsvillkoren för lån från denna fond i likhet med vad som skett genom 1930 och 1931 års riksdagars beslut beträffande lån från täckdiknings- och gödselvärdslånefonderna. Ämbetsverket ville dock erinra, att lån från sistnämnda fonder löpte med 4 procents ränta, medan räntesatsen för fiskerilån utgjorde endast 3,6 procent, samt att lindring i betalningsvillkoren för fiskerilån medgivits så nyligen som vid 1928 års riksdag, då amorteringstidens inträde för ifrågavarande lån framflyttades ett år. För övrigt torde en jämförelse mellan lånen från täckdiknings- och gödselvärdslånefonderna å ena sidan samt fiskerilånen å andra sidan, med hänsyn till de olikartade ändamål, låneunderstöden vore avsedda att tjäna, icke utan vidare kunna uppdragas.

Då någon utredning rörande behovet av den föreslagna räntebefrielsen, vilken skulle medföra en minskning i statsverkets inkomster av — vid en årlig utlåning å cirka 1,000,000 kronor — i runt tal 36,000 kronor om året, emellertid icke blivit i ärendet förebragt, funne sig statskontoret icke för närvarande kunna förorda bifall till den i ärendet gjorda hemställan.

Härefter har styrelsen för *Göteborgs och Bohus läns havsfiskeförening*, i anledning av statskontorets yttrande, den 12 november 1931 inkommit med ytterligare en skrift i ärendet samt däri anført i huvudsak följande.

Ett fiske, som sedan flera år tillbaka vore av synnerligen stor ekonomisk betydelse för den bohuslänska fiskarebefolkningen, vore snurrevadsfisket i Nordsjön med försäljning av fångsterna direkt i Danmark och

England. I år hade detta fiske givit betydligt sämre resultat än förut. Enligt vad styrelsen inhämtat, skulle följande siffror från tvenne båtar kunna anses vara representativa för fiskets utfall i år: en båt fiskade under 10 fiskeresor 1930 för £ 1,816 (brutto) mot under motsvarande tid i år blott £ 1,179, en annan under 3 fiskeresor 1930 £ 534 mot under samma tid i år blott £ 219. Sillfisket med drivgarn i Skagerak och Kattegatt hade i år givit en totalfångst för Göteborgs och Bohus samt Hallands län av cirka 1,594,000 kilogram mot cirka 2,357,000 kilogram förra året. Makrillfisket, ett av de mest betydande fiskena, hade ävenledes givit sämre resultat, såsom framginge bland annat av försäljningssiffrorna för auktionerna i Smögen, där år 1930 såldes 1,260,000 kilogram till cirka 227,000 kronor (medelpris 18 öre per kilogram) mot i år 1,100,000 kilogram till cirka 113,000 kronor (medelpris 10 öre per kilogram). Priserna på flera viktiga fiskslag vid auktionerna i Göteborgs fiskhamn hade i år väsentligt försämrats, såsom framginge av följande siffror (öre per kilogram):

	april		maj		juni		juli		augusti		september	
	1930	1931	1930	1931	1930	1931	1930	1931	1930	1931	1930	1931
sill, stor	54	41	36	31	84	57	56	54	39	35	36	28
kolja, stor ...	120	107	97	75	108	84	98	84	92	71	103	105
kolja, halvst.	112	115	87	72	100	75	83	70	67	57	72	96
rödtunga	93	86	95	72	119	92	124	94	139	94	147	111
makrill	122	81	50	47	33	27	52	36	47	41	63	57

Visserligen vore hummerfisket ej av större betydelse för de fiskare, som i allmänhet brukade söka fiskerilån, men, då nedgången i hummerpriset torde bidraga till att belysa den allmänna nu rådande situationen för fiskare, finge anföras, att på en av de viktigare hummerfiskeplatserna hade enligt erhållen uppgift medelpriset i år för hummer varit 1 krona 35 öre per kilogram mot 2 kronor 40 öre förra året.

Det nu anförda torde visa, att det ekonomiska läget för den bohuslänska fiskarebefolkningen för närvarande vore mycket tryckt. Styrelsen funne det därför vara av behovet påkallat, att fiskarebefolkningen beredes någon ekonomisk lättnad, och en lämplig form därför ansåge styrelsen vara den av styrelsen föreslagna förlängningen av tiden för åtnjutande av räntefrihet å fiskerilån.

Departements-
chefen.

För egen del anser jag de av Göteborgs och Bohus läns havsfiskeförening under instämmande av lantbruksstyrelsen anförda skälen för viss lindring i lånevillkoren beaktansvärda. Visserligen jämkades lånevillkoren i för låntagarna förmånlig riktning så sent som 1928, men otvivelaktigt torde vara, att fiskerinäringen arbetar under så tryckta förhållanden och att fiskarbefolkningen i sitt ofta hårda och vanskliga yrke är i sådant behov av uppmuntran och stöd, att den nu ifrågasatta lättnaden synes vara synnerligen befogad. Jag förordar följaktligen sådan ändring av bestämmelserna, att lån från fonden må under två år från lyftningsdagen innehavas räntefritt och utan amortering, samt att de, som av låneförmedlande hushållningssällskap eller landsting erhålla låneunderstöd, skola åtnjuta enahanda amorterings- och räntefrihet som nu sagts. Sedan riksdagen meddelat sitt beslut i ämnet, torde det ankomma på Kungl. Maj:t att i ämnet utfärda erforderliga författningsföreskrifter.

I avseende å årsutlåningens storlek samt frågan om ny kapitalanvisning till fonden hava myndigheterna icke nu framställt några förslag.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att lån från fonden för fiskerinäringens befrämjande må under två år från lyftningsdagen innehåvas räntefritt och utan amortering.

[4.] **Egnahemslånefonden.** Vid 1904 års riksdag beslöts inrättande av egnahemslånefonden. Gällande bestämmelser för lånerörelsen äro intagna i kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 217) angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten samt kungörelsen samma dag (nr 218) med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda egnahemslåne- och premielåneverksamheten.

Årsutlåningen från fonden har för ett vart av kalenderåren 1929—1932 bestämts till 20,000,000 kronor, varav 14,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,500,000 kronor för bostadslägenheter. Beträffande fördelningen de båda ändamålen emellan har vid bestämmande av utlåningsbeloppet för 1932 medgivits, att, därest förhållandena skulle därtill giva anledning, större andel av årsutlåningsbeloppet än den nyss angivna finge tagas i anspråk för bostadsändamål, i den mån så kunde ske utan förfång för lånerörelsen för jordbruksändamål. Såsom kapitalökning till egnahemslånefonden för budgetåret 1931/1932 anvisade riksdagen 8,000,000 kronor.

Statens egnahemsstyrelse har i skrivelse den 29 augusti 1931 gjort framställning rörande beloppet för utlåningen för 1933 och för kapitalökning till fonden för budgetåret 1932/1933; och inhämtas av skrivelsen i huvudsak följande.

Beträffande *utlåningsbeloppet för 1933* syntes detta styrelsen icke böra sättas lägre än för 1932 eller 20,000,000 kronor. Styrelsen hade visserligen i anledning av det tryckta ekonomiska läget för jordbruksnäringen övervägt lämpligheten av någon sänkning av utlåningsbeloppet för jordbrukslägenheter. Med hänsyn till bland annat svårigheten att bedöma, i vad mån den ekonomiska krisen komme att inverka på lånerörelsens omfattning, hade styrelsen emellertid funnit övervägande skäl tala för lämpligheten att för lånerörelsen 1933 beräkna för jordbrukslägenheter ett oförändrat belopp av 14,500,000 kronor. Beträffande bostadslägenheter hade ökat lånebehov under en följd av år gjort sig starkt kännbart. Sålunda hade efterfrågan ofta överstigit dubbla beloppet av för utlåning tillgängliga medel. Då emellertid frågan om ökade möjligheter att erhålla lån för bostadsegnahem på landsbygden för närvarande läge under utredning av sakkunniga, torde någon förändring av det för bostadslägenheter avsedda beloppet, 5,500,000 kronor, nu icke lämpligen böra göras, därvid emellertid förutsattes, att den av 1931 års riksdag medgivna möjlighet till jämkning de båda lånebehoven emellan bleve bibehållen.

Kapitalökningsbehovet för egnahemslånefonden för budgetåret 1932/1933 beräknades sålunda:

Låneförmedlarnas påräkneliga utbetalningar 1 juli 1932		
—30 juni 1933 å beviljade egnahemslån	kronor	14,000,000.
Låneförmedlarna behövde alltså under tiden 1 juli 1932—30 juni 1933 i statskontoret utbekomma	»	14,000,000.
Härför torde kunna disponeras dels sannolik kassabehållning i fonden den 1 juli 1932	kronor	5,000,000,
dels påräkneliga amorteringar våren 1933 »	»	4,000,000
		9,000,000.
Såsom kapitalökning för budgetåret 1932/1933 erforderades sålunda återstående belopp	»	5,000,000.

Departements-
chefen.

Mot egnahemsstyrelsens förslag har jag intet att erinra. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att Kungl. Maj:t må för 1933 bevilja statslån från egnahemslånefonden intill ett belopp av 20,000,000 kronor, därav 14,500,000 kronor för jordbrukslägenheter och 5,500,000 kronor för bostadslägenheter; med rätt dock för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle därtill giva anledning och i den mån så utan förfång för lånerörelsen för jordbruksändamål kan ske, för bostadslägenheter taga i anspråk större belopp än det sist angivna;

b) såsom kapitalökning för sagda fond för budgetåret 1932/1933 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 5,000,000.

[5.] **Jordförmedlingsfonden.** Vid 1907 års riksdag inrättades jordförmedlingsfonden. De närmare bestämmelser, som för närvarande reglera utlåningen ur denna fond, återfinnas i kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 217) angående allmänna grunder för den statsunderstödda egnahemsverksamheten och kungörelsen samma dag (nr 219) med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda jordförmedlings- och jordanskaffningsverksamheten.

Jämlikt förstnämnda kungörelse må statslån från jordförmedlingsfonden utlämnas *dels* såsom jordanskaffningslån åt hushållningssällskap för användande, under vissa villkor, till inköp av viss fastighet, lämplig att helt eller delvis användas för bildande av egna hem huvudsakligen för jordbruksändamål, samt för bestridande av de för fastighetens exploatering i dylikt syfte förenade kostnader, *dels ock* såsom förlagslån åt i samma kungörelse omförmälda låneförmedlande aktiebolag och föreningar för användande såsom rörelsekapital vid inköp och exploatering av fastighet av nyss nämnd art.

Vad beträffar storleken av de belopp, som under 1932 få användas för de nyssnämnda båda lånetyperna, må erinras, att 1931 års riksdag medgav, *dels* att statens egnahemsstyrelse finge av jordförmedlingsfondens kapitalbehållning till jordanskaffningslån disponera under 1932 tillhopa högst så

stort belopp, att vad som utestode i beviljade jordanskaffningslån icke vid något tillfälle under sagda år överstege 1,500,000 kronor, *dels ock* att den del av jordförmedlingsfondens till ny utlåning disponibla kapitaltillgång, som ej anvisades såsom jordanskaffningslån, finge av Kungl. Maj:t under 1932 användas för utlämnande av förlagslån åt aktiebolag och föreningar.

I skrivelse den 29 augusti 1931 har *statens egnahemsstyrelse*, då det av 1931 års riksdag sålunda lämnade medgivandet ifråga om storleken av utlåningen av jordanskaffningslån och förlagslån endast avsåge år 1932 samt intet inträffat, som icke påkallade att liknande medgivande lämnades jämväl för 1933, föreslagit, att hemställa om motsvarande medgivande måtte göras beträffande 1933.

I enlighet med egnahemsstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t *Departements-
chefen.* måtte föreslå riksdagen medgiva,

a) att av jordförmedlingsfondens kapitalbeholdning må under 1933 till jordanskaffningslån åt hushållningssällskap av statens egnahemsstyrelse disponeras tillhopa högst så stort belopp, att vad som utestår i beviljade jordanskaffningslån icke vid något tillfälle under sagda år må överstiga 1,500,000 kronor,

b) att den del av jordförmedlingsfondens till ny utlåning disponibla kapitaltillgång, som ej anvisas såsom jordanskaffningslån, må under 1933 av Kungl. Maj:t användas för utlämnande av förlagslån åt aktiebolag och föreningar.

[6.] **Lånefonden för inköp av ädla avelsston.** Lånefonden för inköp av ädla avelsston inrättades genom beslut av 1913 års riksdag (statsverksprop., utg. f. kap. p. 30; R. skr. nr 291 p. 9). Från fonden utlämnas lån till hushållningssällskap, som förklarar sig villigt att till jordbrukare inom sällskapets område utlämna hästavelslån för inköp av ädla avelsston och inom vars område ädel hästavel bedrives samt goda förutsättningar finnas för densamma. För lånerörelsen hava allmänna villkor och bestämmelser meddelats i kungörelsen den 4 juli 1913 (nr 226), vari sedermera i anslutning till riksdagens beslut ändringar vidtagits genom kungörelserna nr 68/1916, 366/1917 och 116/1920. Högsta utlåningen från fonden är numera bestämd till 200,000 kronor för år.

I skrivelse den 31 augusti 1931 har *stuteriöverstyrelsen* gjort framställning i fråga om kapitalökning för fonden för budgetåret 1932/1933 samt därvid anfört i huvudsak följande.

Enligt hos statskontoret inhämtade upplysningar uppgick den 30 juni 1931 sammanlagda beloppet av då utestående lån till 367,004 kronor.

Vid samma tidpunkt utgjorde fondens disponibla behållning, däri in-

beräknat det i 1930/1931 års riksstat till 35,000 kronor upptagna, men ännu icke i anspråk tagna reservationsanslaget till kapitalökning

för fonden,	kronor	47,996
Under juli och augusti 1931 hade i amorteringar influtit	»	10,510
summa kronor		58,506.

Härav hade under juli och augusti månader utbetalts	8,000	
varjämte av beviljade men ej lyftade lån återstode att utbetala	41,750	» 49,750.

Den disponibla behållningen utgjorde alltså den 30 augusti 1931	»	8,756.
---	---	--------

Under budgetåret 1931/1932 beräknades inflyta i amorteringar utöver nyssnämnda 10,510 kronor omkring	»	50,000.
--	---	---------

vadan alltså för lånebehovet under återstående delen av detta budgetår funnes att tillgå i runt tal	»	59,000.
---	---	---------

Beloppen av beviljade lån hade under de senare åren utgjort:

1927	kronor	95,600
1928	»	103,600
1929	»	110,800
1930	»	80,495.

Under år 1931 hade lånebehovet anseeligt ökats, och den 30 augusti 1931 utgjorde beloppet av under samma år beviljade lån	»	131,700.
---	---	----------

Även om man räknade med att lånen under 1932 kunde begränsas till omkring 100,000 kronor, komme i alla händelser att förefinnas en brist i lånefonden å $(100,000 - 59,000 =)$ 41,000 kronor, som dock sannolikt kunde något minskas därigenom att av de nu beviljade, men ej utbetalda lånen några icke torde komma att till fullo tagas i anspråk.

Stuteriöverstyrelsen ansåge, att, om lånefonden till inköp av ädla avelsston under budgetåret 1932/1933 ökades med samma belopp, 35,000 kronor, som enligt Kungl. Maj:ts och 1930 års riksdags beslut senast överförts till fonden, de nödvändigaste lånebehoven i sådant fall borde kunna tillgodoses.

Styrelsen hemställer om anvisande såsom kapitalökning till fonden för budgetåret 1932/1933 av ett reservationsanslag av 35,000 kronor.

I häröver avgivet infordrat utlåtande den 2 oktober 1931 har *statskontoret* yttrat följande.

För utlämnande av lån från lånefonden för inköp av ädla avelsston disponibla medel utgjorde den 30 juni 1931:

Kontant behållning å fonden	12,996	
Anslag för budgetåret 1930/1931	35,000	47,996
Under budgetåret 1931/1932 torde kunna beräknas inflyta i amorteringar	60,000	kronor 107,996.

Utlåningen under samma budgetår torde komma att uppgå till:

av Kungl. Maj:t anvisade, den 1 juli 1931 ej lyftade lån	49,750	
halva den av stuteriöverstyrelsen för år 1932 beräknade utlåningen	50,000	» 99,750.

Fondens behållning den 30 juni 1932 skulle således utgöra i runt tal	kronor	8,000.
Då i amorteringar under budgetåret 1932/1933 beräknades inflyta	»	75,000,
skulle till mötande av utlåningen från fonden under sistnämnda budgetår stå till förfogande	»	83,000.

Under sistnämnda budgetår skulle således finnas medel tillgängliga för utlämnande av återstående del, 50,000 kronor, av den av stuteriöverstyrelsen beräknade utlåningen under år 1932, varjämte ett belopp av 33,000 kronor skulle stå till förfogande för utbetalande under budgetåret av under första halvåret 1933 beviljade lån. Med hänsyn till att redan beviljade lån enligt vad stuteriöverstyrelsen anfört sannolikt icke komme att till fullo uttagas, torde emellertid medelstillgången under budgetåret 1932/1933 i verkligheten bliva något större och tillgångarna sålunda kunna beräknas förslå till mötande av en årlig utlåning under åren 1932 och 1933 å inemot 100,000 kronor.

Då det med hänsyn till lånerörelsens omfattning under tidigare år icke torde medföra några större svårigheter att under nu ifrågavarande tidsperiod anpassa utlåningen efter förefintliga tillgångar å fonden, funne statskontoret det icke erforderligt att för närvarande öka fondens kapital och finge på den grund avstyrka bifall till förevarande framställning.

Såsom nyss erinrats är högsta årsutlåningen från fonden bestämd till 200,000 kronor. Enligt stuteriöverstyrelsens förevarande framställning uppgå de lån, som under de första åtta månaderna av 1931 beviljats från fonden, till i runt tal 132,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Stuteriöverstyrelsen har med utgångspunkt från att utlåningen under 1932 skulle kunna begränsas till omkring 100,000 kronor beräknat, att fonden skulle för budgetåret 1932/1933 behöva tillföras ett ytterligare kapital av 35,000 kronor eller samma belopp som anvisats såsom kapitalökning för budgetåret 1930/1931. Statskontoret har visserligen ansett sig kunna antaga, att den av stuteriöverstyrelsen för 1932 ifrågasatta årsutlåningen skulle vara möjlig utan någon ökning av fondens kapital för budgetåret 1932/1933, men ämbetsverket synes dock därvid hava räknat med eventualiteten av en ytterligare begränsning av utlåningen.

Inrättandet av ifrågavarande lånefond har otvivelaktigt varit ägnat att stimulera intresset för ifrågavarande gren av hästaveln. De av stuteriöverstyrelsen lämnade uppgifterna utvisa, att fonden särskilt under året 1931 anlitats i stor utsträckning.

För bevarande av detta jordbrukarnas intresse för den ädla hästaveln är det enligt min uppfattning av stor betydelse, att icke de lånemöjligheter, som ifrågavarande fond erbjuda, allt för starkt begränsas. Jag anser därför försiktigheten bjuda att för budgetåret 1932/1933 åtminstone säkerställa det av stuteriöverstyrelsen ifrågasatta utlåningsbeloppet å 100,000 kronor, vilket i varje fall endast utgör hälften av den av riksdagen medgivna högsta utlåningen.

Jag vill härvid erinra, att Kungl. Maj:t, efter den av statskontoret på sätt nyss nämnts lämnade redogörelsen för fondens ställning, beviljat ytterligare låneunderstöd, medförande en ökad belastning av 4,600 kronor. Vid sådant förhållande anser jag mig hava ytterligare anledning att i enlighet med stuteriöverstyrelsens förslag förorda, att såsom kapitalökning för fonden för nästa budgetår anvisas ett anslag av 35,000 kronor.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom kapitalökning för lånefonden för inköp av ädla avelsston anvisa för budgetåret 1932/1933 ett *reservationsanslag* av kronor 35,000.

[7.] **Lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenerrras.** Med bifall till ett av Kungl. Maj:t vid 1931 års riksdag framlagt förslag (u. f. k. bil. 5 sid. 15) beslöt riksdagen inrättande av lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenerrras samt bemyndigade Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i förslaget ifrågasatts utfärda erforderliga bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande av lån ur fonden.

Dessa bestämmelser återfinnas i kungörelsen den 12 juni 1931 (nr 217).

För budgetåret 1931/1932 är högsta utlåningsbeloppet bestämt till 200,000 kronor, och såsom kapitalökning för fonden har riksdagen för samma tid anvisat ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1931 har *stuteriöverstyrelsen* gjort framställning om kapitalökning för fonden för budgetåret 1932/1933 samt därvid anført i huvudsak följande.

Utlåning från fonden hade då ännu icke tagit sin början, men ansökningar föreläge om lån till Skaraborgs läns hushållningssällskap å 100,000 kronor och till Älvsborgs läns norra hushållningssällskap å 20,500 kronor, varjämte stuteriöverstyrelsen inhämtat, att framställningar i samma syfte vore att förvänta från Malmöhus läns samt Stockholms läns och stads hushållningssällskap, vardera ansökningen avseende ett lånebelopp av 50,000 kronor. Även om dessa låneanspråk icke i full utsträckning torde kunna tillgodoses, torde dock lånefondens hela nuvarande kapitalbelopp komma att tagas i anspråk under kalenderåret 1931.

Såsom stuteriöverstyrelsen framhållit i sin skrivelse den 15 augusti 1930 angående bildandet av ifrågavarande fond borde fondens kapital utgöra 600,000 kronor för att fylla ett årligt lånebehov av 200,000 kronor, men i övrigt förefunnes icke någon fast grund för bedömande av frågan om det kapitalbelopp, som vore erforderligt för lånefonden.

Chefen för jordbruksdepartementet anförde i sitt uttalande till statsrådsprotokollet den 3 januari 1931 rörande denna fråga, att han, i likhet med stuteriöverstyrelsen, ansåge, att hållpunkter tillsvidare saknades för bedömande av den storlek, som åt den nya fonden borde givas, och att i avvaktan på erfarenhet härutinnan högsta utlåningsbeloppet borde bestämmas allenast för ett år.

I anslutning därtill torde ej heller nu ståndpunkt böra tagas till frågan om lånefondens definitiva belopp, utan allenast utlåningsbehovet under

budgetåret 1932/1933 beräknas till samma belopp som under löpande budgetår, eller alltså till 200,000 kronor.

Den av 1931 års riksdag medgivna avsättningen av 200,000 kronor till ifrågavarande fond bestreds av stuteriväsensdets fond, som bildats av totalisatormedel. Denna fond hade emellertid numera blivit så anlitad — framför allt därigenom att enligt 1931 års riksdags beslut 250,000 kronor av fondens behållning använts för allmänna budgetändamål — att, sedan de ordinarie utgifterna för stuteriväsendet under nu löpande budgetår samt påräkneliga extra utgifter för dithörande ändamål blivit bestridda, stuteriväsendets fond icke lämnade tillgång till ytterligare medelsanvisning för ifrågavarande lånefonds behov. Till följd därav måste för kapitalökningen anlitas andra medel än från stuteriväsendets fond.

På grund av vad sålunda anförts hemställer stuteriöverstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att såsom kapitalökning för lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenneras anvisa för budgetåret 1932/1933 ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

I häröver avgivet infordrat utlåtande den 2 oktober 1931 har *statskontoret* anförts följande.

Under förutsättning att, såsom stuteriöverstyrelsen beräknat, fondens nuvarande kapitaltillgångar, 200,000 kronor, under kalenderåret 1931 toges i anspråk för utlämnande av lån, torde en femtedel av nämnda belopp eller 40,000 kronor kunna påräknas inflyta i amorteringar under budgetåret 1932/1933. För mötande av en utlåning under sistnämnda budgetår å 200,000 kronor skulle således erfordras en kapitalökning för fonden av endast 160,000 kronor.

Beträffande sättet för beredande av för ifrågavarande kapitalökning erforderliga medel ville statskontoret erinra därom, att fondens nuvarande kapitaltillgångar tillkommit av medel från stuteriväsendets fond på det sätt, att ett mot det i riksstaten för innevarande budgetår upptagna kapitalökningsanslaget svarande belopp av stuteriväsendets fonds tillgångar samtidigt tagits i anspråk för statsregleringen. I förevarande framställning hade stuteriöverstyrelsen framhållit, att stuteriväsendets fond icke lämnade tillgång för nu ifrågavarande kapitalökning av lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenneras. Därest så vore fallet, ansåge sig statskontoret med hänsyn till rådande ekonomiska förhållanden böra avstyrka bifall till styrelsens hemställan om kapitalökning av denna fond. Kunde emellertid stuteriväsendets fond bära ifrågavarande utgift, vilket syntes sannolikt, hade ämbetsverket intet att erinra mot att för kapitalökning för budgetåret 1932/1933 å lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenneras anvisades 160,000 kronor.

Stuteriöverstyrelsen har i sin förevarande skrivelse på grundvalen av re- *Departements-*
dan inkomna och väntade låneansökningar beräknat, att lånefondens hela nu- *chefen.*
varande kapitalbelopp komme att tagas i anspråk under innevarande budgetår. Vid sådant förhållande och då det givetvis är önskvärt, att jämväl för budgetåret 1932/1933 medel stå till förfogande för utlämnande av lån i ungefär motsvarande omfattning som för innevarande budgetår, anser jag mig böra förorda anvisande av ett kapitalökningsanslag för fonden. I huvudsaklig anslutning till statskontorets yttrande anser jag för sådant ändamål

ett belopp av 150,000 kronor vara tillräckligt. Sagda belopp jämte inflytande amorteringar, vilka kunna beräknas till 40,000 kronor, skulle alltså möjliggöra en utlåning under budgetåret 1932/1933 av 190,000 kronor.

Med anledning av ett av stuteriöverstyrelsen gjort uttalande må erinras, att kapitalökningsanslaget till förevarande fond för innevarande budgetår icke bestritts av vare sig totalisatormedel direkt eller av medel ur stuteri-väsandets fond. Väl togs visst belopp av sistnämnda fonds kapital i anspråk för allmänna budgetändamål, men kapitalökningsanslaget till förevarande lånefond täcktes av allmänna budgetmedel.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att Kungl. Maj:t må under budgetåret 1932/1933 från lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenerras bevilja lån intill ett belopp av 190,000 kronor;

b) såsom kapitalökning för nämnda fond för budgetåret 1932/1933 anvisa ett *reservations-*
anslag av kronor 150,000.

[8.] **Gödselvärdslånefonden.** Sedan riksdagen 1918 (prop. nr 197; R. skr. nr 474 p. 10) beslutat inrättande av gödselvärdslånefonden, utfärdade Kungl. Maj:t den 11 juni 1918 kungörelse (nr 576) angående villkoren för lån från sagda fond. Ändringar häri hava vidtagits genom kungörelserna nr 186/1925, nr 241/1927 och nr 132/1931. Såsom kapitalökning till fonden har riksdagen anvisat reservationsanslag dels för ett vart av åren 1919 och 1920 till belopp av 1,000,000 kronor, dels ock för budgetåret 1931/1932 till belopp av 100,000 kronor eller sålunda tillhoppa 2,100,000 kronor.

De genom kungörelsen nr 132/1931 vidtagna ändringarna i lånevillkoren tillkommo efter en för 1931 års riksdag framlagd proposition, nr 65. Ifrågavarande ändringar inneburo, att gödselvärdslån får under två år från lyftningsdagen innehavas räntefritt och utan amortering, att amorteringstiden utsträckts från fem till tio år samt att låns maximibelopp höjts från 1,000 till 2,000 kronor. I förenämnda proposition återgavs å sidan 34 en av lantbruksstyrelsen i utlåtande den 6 december 1930 förebragt utredning angående det behov av kapitalökning till fonden, som bleve erforderlig på grund av amorteringstidens utsträckning och lånemaximums höjande. Enligt denna utredning skulle, med en antagen årsutlåning av 360,000 kronor, kapitalökningsbehovet uppgå till 100,000 kronor årligen, intill dess erfarenheten eventuellt kunde föranleda ett ändrat belopp.

I skrivelse den 31 augusti 1931 har *lantbruksstyrelsen*, under åberopande av sin förberörda utredning, hemställt om anvisande för budgetåret 1932/1933 av ett kapitalökningsanslag till fonden å 100,000 kronor.

De vid 1931 års riksdag vidtagna ändringarna i lånevillkoren komma givetvis att medföra, å ena sidan, att utlåningen ur fonden kommer att taga större kapital i anspråk än tillförne samt, å andra sidan, att kapitalåterbetalningarna till fonden komma att ske i långsammare tempo än tidigare. Detta förhållande nödvändiggör, såsom framgår av lantbruksstyrelsens i fjolårets proposition i ämnet intagna utredning, viss kapitalförstärkning av fonden under en tid framåt, försåvitt ej den betydelsefulla verksamhet, som fonden är avsedd att främja, skall minskas till sin omfattning. Då ifrågavarande verksamhets uppehållande och utveckling är av mycket stor vikt, lär den erforderliga kapitalförstärkningen till fonden, varom förmäldes i nyssnämnda proposition, böra komma till stånd. Vad angår kapitalökningsbehovet för budgetåret 1932/1933 synes det av lantbruksstyrelsen äskade beloppet, 100,000 kronor, vara lämpligt avvägt.

*Departements-
chefen.*

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom kapitalökning till gödselvärdslånefonden
anvisa för budgetåret 1932/1933 ett *reservationsanslag*
av kronor 100,000.

[9.] **Kraftledningslånefonden.** Vid 1918 års riksdag beslöts inrättande av kraftledningslånefonden och fastställdes vissa-huvudgrunder för ifrågavarande lånerörelse. Allmänna bestämmelser för lån från fonden hava meddelats av Kungl. Maj:t i kungörelsen den 13 september 1918 (nr 718), däri ändringar vidtagits genom kungörelserna nr 480/1919, nr 194/1923 och nr 366/1925. Å lån från fonden erlägges ränta efter 5 procent.

Jämlikt riksdagens beslut har det belopp, vartill lån från fonden fått för året högst beviljas, under senare år uppgått till för ett vart av åren 1928 och 1929 2,000,000 kronor, för 1930 1,500,000 kronor och för 1931 1,100,000 kronor.

Med hänsyn till å fonden förefintlig, för utlåning under 1931 disponibel kapitalbehållning erfordrades för innevarande budgetår icke någon anslagsanvisning till fonden.

I gemensam skrivelse den 26 augusti 1931 hava *kommerskollegium* och *lantbruksstyrelsen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att lån från kraftledningslånefonden finge under 1932 beviljas till samma belopp som medgivits för 1931 eller till högst 1,100,000 kronor.

Statskontoret har i infordrat yttrande den 18 september 1931 upplyst, att fondens kontanta kapitaltillgångar den 30 juni 1931 uppginge till 936,269 kronor 68 öre samt att för utlämnande av lån från fonden under budgetåren 1931/1933 kunde härutöver disponeras under nämnda budgetår inflytande amorteringar, vilka beräknades komma att uppgå till respektive 700,000 kronor och 750,000 kronor. Då ifrågavarande medel syntes förslå till mötande av förestående utlåning från fonden, har statskontoret förklarat

sig intet hava att erinra mot bifall till den av kommerskollegium och lantbruksstyrelsen i ärendet gjorda framställningen.

I detta sammanhang må erinras därom, att riksdagen, med anledning av motionerna I:104 och II:211 och under åberopande av jordbruksutskottets utlåtande nr 52, i skrivelse den 22 maj 1931, nr 275, punkt 6, mom. 2, anhållit, att Kungl. Maj:t ville i samband med i statsverkspropositionen bebadad undersökning angående statens investeringar av lånekapital och detta kapitals nuvarande och framtida förräntning jämväl utreda frågan om räntan å lån från kraftledningslånefonden samt därvid även överväga de i motionerna i övrigt framförda synpunkterna. I nyssnämnda utskottsutlåtande har uttalats, bland annat, att ett i motionerna framfört förslag om en räntesänkning icke saknade fog med hänsyn till de förändrade förhållanden, som inträtt sedan den gällande räntefoten av 5 procent för lån från kraftledningslånefonden fastställdes. Sedan vid skrivelsens anmälan den 12 juni 1931 Kungl. Maj:t förordnat, att handläggningen av förenämnda ärende skulle ankomma å finansdepartementet, anmälde det samma den 3 juli 1931, därvid Kungl. Maj:t, med överlämnande av riksdagens ifrågavarande framställning, anbefallde 1931 års lånemedelsrevision, åt vilken förenämnda undersökning anförtrotts, att vid utförande av sitt uppdrag taga under övervägande frågan om jämkningar i avseende å gällande räntefot och övriga villkor för lån från statens utlåningsfonder samt därutinnan avgiva det förslag, vartill övervägandet kunde giva anledning.

I skrivelse den 17 november 1931 har *1931 års lånemedelsrevision*, som den 13 i samma månad avgivit betänkande i fråga om nedskrivning av det i statens produktiva fonder nedlagda lånemedelskapitalet, beträffande frågan om räntan å lån från kraftledningslånefonden och från vattenkraftslånefonden anfört i huvudsak följande.

Lånemedelsrevisionen hade uppskattat den effektiva medelräntan å statens lånemedelsplaceringar med undantag av statens järnvägar till 4.7 procent. Med hänsyn till det numera förändrade läget på lånemarknaden torde det emellertid knappast kunna förväntas, att under den närmaste framtiden ny upplåning kunde äga rum till nämnvärt lägre ränta än 5 procent eller den räntefot, som för närvarande tillämpades för utlåning från såväl kraftlednings- som vattenkraftslånefonden. På grund härav och med hänsyn till rådande ovissa ekonomiska förhållanden i allmänhet, syntes det lånemedelsrevisionen olämpligt att nu genomföra en förändring i lånevillkoren för nämnda båda lånefonder.

I avgivna remissutlåtanden hava *fullmäktige i riksgäldskontoret* samt *statskontoret* anslutit sig till den av 1931 års lånemedelsrevision sålunda intagna ståndpunkten.

Departements-
chefen.

För egen del finner jag mig under rådande ekonomiska förhållanden icke kunna gentemot vad 1931 års lånemedelsrevision under instämmande av

fullmäktige i riksgäldskontoret och av statskontoret anført tillstyrka ändring i de för kraftledningslånefonden gällande räntebestämmelser.

Vidkommande utlåningsbeloppet från fonden under 1932 får jag i nära anslutning till myndigheternas förslag förorda, att detta bestämmes till 1,000,000 kronor. Under sådana förhållanden torde någon kapitalökning för instundande budgetår icke erfordras. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att lån från kraftledningslånefonden må under 1932 beviljas till ett belopp av högst 1,000,000 kronor.

[10.] **Västerbottens och Norrbottens nybygges- och bostadsförbättringslånefond.** Vid 1919 års lagtima riksdag beslöts inrättande av Norrbottens nybyggeslånefond för utlämnande av byggnadslån till innehavare av sådana krononybyggen, som upplåtits vid disposition av överloppsmarker nedanför odlingsgränsen inom Arjeplogs, Jokkmokks och Gällivare socknar av Norrbottens län, samt antogs därvid allmänna bestämmelser för lånerörelsen. Från fonden, vilken ställdes under statskontorets förvaltning,ingo medel disponeras av länsstyrelsen i Norrbottens län för utlämnande av lån till innehavare av förenämnda krononybyggen.

Till fonden har anvisats kapital genom anslag under titeln »utgifter för kapitalökning» dels å 1919 års riksstat å 100,000 kronor, dels ock å 1921 års riksstat å 200,000 kronor, vilka båda anslag å tillhopa 300,000 kronor täckts av lånemedel.

Vid 1926 års riksdag (prop. nr 11; R. skr. nr 123) beslöts en omläggning och utvidgning av lånerörelsen sålunda, att av fonden, vilken därefter skulle benämnas Västerbottens och Norrbottens nybygges- och bostadsförbättringslånefond, medel jämväl finge i mån av tillgång och efter Kungl. Maj:ts närmare fördelning ställas till länsstyrelsernas i Västerbottens och Norrbottens län förfogande för utlämnande jämlikt vissa bestämmelser av lån till innehavare av andra lägenheter ovan odlingsgränsen inom sagda läns lappmarker, än sådana som upplåtits enligt kungörelsen den 3 juni 1915 (nr 169) angående upplåtande av odlingslägenheter m. m. ovan odlingsgränsen i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, för förbättrande av bostadsförhållandena å sagda lägenheter.

I kungörelse den 11 juni 1926 (nr 250) förordnade Kungl. Maj:t angående allmänna villkor för lån från Västerbottens och Norrbottens nybygges- och bostadsförbättringslånefond. Enligt kungörelsen, vilken trädde i kraft den 1 juli 1926, få lån utlämnas dels för utförande av byggnadsarbeten å förenämnda nybyggen (*byggnadslån*), dels ock för utförande eller förbättrande av bostadsbyggnad å angivna lägenheter ovan odlingsgränsen (*bostadsförbättringslån*). I fråga om lånens förräntning och återbetalning gäller vad som är eller kan bli föreskrivet beträffande från statens egnahemslånefond utlämnat egnahemslån för bostads-

lägenhet. Kungl. Maj:t bestämmer det belopp, en var av förenämnda länsstyrelser får disponera för ifrågavarande ändamål. Av sålunda bestämt belopp ställer statskontoret, på rekvisition av vederbörande länsstyrelse i mån av behov, erforderligt belopp till länsstyrelsens förfogande.

Enligt rapporter till statskontoret från förenämnda länsstyrelser hava från fonden i lån utbetalats under tiden från och med 1921 till och med budgetåret 1925/1926 87,200 kronor och under budgetåren 1926/1930 32,075 kronor eller tillhoppa 119,275 kronor. Av sålunda disponerade kapitalmedel hava enligt sagda rapporter till fonden före den 1 juli 1930 återförts 23,731 kronor 48 öre, vadan å fonden sist nämnda dag utestodo 95,543 kronor 52 öre i kapitalfordringar. För mötande av utlåningen hava av de utav riksdagen för kapitalökning, enligt vad nyss angivits, anvisade anslagen å sammanlagt 300,000 kronor till fonden överförts tillhoppa 100,000 kronor. Återstående anslagsbehållning, 200,000 kronor, blev på grund av stadgandena i kungörelsen den 14 juni 1928 (nr 209) med vissa bestämmelser angående äldre reservationsanslag med utgången av budgetåret 1929/1930 överförd till vederbörande inkomsttitel för i anspråk tagna reservationer. Vid ingången av budgetåret 1930/1931 funnos å fonden alltså endast (100,000 — 95,543 kronor 52 öre =) 4,456 kronor 48 öre tillgängliga för nya låneutbetalningar.

Framställningar från vederbörande myndigheter föreligga nu om vidtagande av åtgärder för fondens förseende med nytt kapital.

Sålunda har *länsstyrelsen i Norrbottens län* i skrivelse den 30 maj 1931 anmält, att länsstyrelsen intill utgången av 1930 beviljat byggnadslån från fonden till ett sammanlagt belopp av 195,800 kronor, varav 124,355 kronor utbetalats och 71,445 kronor återstode att utbetala, samt hemställt, att Kungl. Maj:t måtte anvisa medel att ställas till länsstyrelsens förfogande för att länsstyrelsen måtte kunna utbetala resterande beviljade lån i den mån, villkoren därför uppfylldes.

Vidare har *länsstyrelsen i Västerbottens län* i skrivelse den 8 juni 1931 anmält, att länsstyrelsen beviljat bostadsförbättringslån å sammanlagt 5,200 kronor, varav redan 3,475 kronor utbetalats, samt hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder, varigenom medel ställdes till länsstyrelsens förfogande dels för utbetalande allt eftersom byggnadsarbetet fortskred av resterande belopp å beviljade lån och dels för tillgodoseende av ytterligare lånebehov under kommande år.

Statskontoret har den 29 juni 1931 avgivit infordrat utlåtande över förenämnda framställningar och därvid vitsordat, att fonden icke längre ägde kapitaltillgångar för mötande av erforderliga utbetalningar å beviljade lån och för bedrivande av fortsatt lånerörelse. Statskontoret har ifrågasatt framställning till 1932 års riksdag angående anvisande av anslag för kapitalökning till fonden samt ansett, att anslaget förslagsvis kunde beräknas till 100,000 kronor.

I enlighet med statskontorets förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t *Departements-*
mätte föreslå riksdagen *chefen.*

att såsom kapitalökning för Västerbottens och
Norrbottens nybygges- och bostadsförbättringslåne-
fond anvisa för budgetåret 1932/1933 ett *reservations-*
anslag av kronor 100,000.

[11.] **Hemslöjdslånefonden.** Vid 1919 års riksdag inrättades lånefon-
den för mindre linberedningsanstalter. Enligt kungörelsen den 1 augusti
1919 (nr 471) angående allmänna bestämmelser för lån från nämnda fond,
vari ändring vidtogs genom kungörelsen nr 18/1924, ägde kommerskolle-
gium och lantbruksstyrelsen att gemensamt bevilja statslån till hushåll-
ningssällskap att användas för utlämnande till förening, bolag eller en-
skild av linberedningslån för anläggande av mindre linberedningsanstalter
med inredning och utrustning. Statslån skulle, sedan det innehafts under
två år från första lyftningsdagen, återbetalas under vart och ett av därpå
följande 15 år med lika annuitet. Lånen skulle löpa med en räntefot av
5 procent. Hushållningssällskapen ägde i avseende å ränta och återbetal-
ning ej betinga sig andra villkor än som stadgats angående statslånet.

Såsom kapital till fonden anvisade 1919 års riksdag ett anslag av 300,000
kronor.

Vid 1928 års riksdag (prop. nr 166; R. skr. nr 262) beslöts, att statslån
från ifrågavarande fond, vilken därefter skulle benämnas hemslöjdslåne-
fonden, finge i huvudsaklig överensstämmelse med vissa angivna grun-
der tilldelas hushållningssällskap för utlämnande av ej blott lån för an-
läggande av mindre linberedningsanstalter (*linberedningslån*) utan jämväl
förlagslån, avsedda för anskaffande av för textil tillverkning avsett svenskt
material, företrädesvis av lin och ull (*hemslöjdslån*). Berörda grunder
innehöllo bland annat, att hemslöjdslån skulle efter två amorteringsfria
år återbetalas inom 10 år. För linberedningslånen bibehölls en amorte-
ringstid av 15 år.

I anslutning till riksdagens sistnämnda beslut utfärdade Kungl. Maj:t
den 30 november 1928 kungörelse (nr 452) angående allmänna bestämmel-
ser för lån från hemslöjdslånefonden.

I skrivelse den 24 april 1931 har *Gotlands läns hushållningssällskap* hem-
ställt, att amorteringstiden för hemslöjdslån måtte utsträckas från 10 till
15 år. Till stöd härför har anförts i huvudsak följande.

Genom hushållningssällskapets förmedling erhöll Gotlands hemslöjds-
förening 1929 ett hemslöjdslån å 10,000 kronor, vilket enligt lånebestäm-
melserna skulle från och med 1932 amorteras med visst belopp. För för-
eningen skulle dylik amortering innebära ej ringa svårighet. Föreningen,
som startades 1925, arbetade i samband med föreningen för det gotländska
utgångsfåret och dreve utom affärsverksamheten ett omfattande upplys-
ningsarbete på landsbygden för hemarbete av god kvalitet samt bevarande

och fortsättande av textil kulturtradition. En förlängning av amorteringstiden skulle utan kostnad för staten innebära en ekonomisk lättnad för föreningen och därmed en hjälp i dess verksamhet.

Över förevarande framställning hava kommerskollegium och lantbruksstyrelsen den 15 oktober 1931 avgivit infordrat gemensamt utlåtande samt därvid tillika överlämnat till ämbetsverken inkomna, till Kungl. Maj:t ställda särskilda framställningar i enahanda ämne från Uppsala läns och Jönköpings läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott samt från svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund.

Uppsala läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har omnämnt, att till sällskapet inkommit en framställning från Uppsala läns hemslöjdsförening, som 1929 genom sällskapets förmedling erhöll ett hemslöjdslån å 10,000 kronor, med hemställan om amorteringstidens utsträckande till 15 år. Sagda förening anför, att föreningen, som utövade försäljningsverksamhet, hade att kämpa med stora svårigheter på grund av brist på rörelsekapital. Försäljningsmagasinet kunde icke hålla tillräckligt stort lager för att omsättningen effektivt skulle ökas. Den jämförelsevis korta återbetalningstiden för hemslöjdslånet innebure en allvarlig anledning till oro, desto större som föreningen under de senare åren av medel från försäljningsverksamheten nödgats anslå betydande summor till undervisnings- och upplysningsverksamheten. Nyssnämnda förvaltningsutskott har för egen del uttalat, att den av föreningen utövade verksamheten vore av största betydelse för hemslöjdens främjande inom lånet och att föreningen gjort sig synnerligen väl förtjänt av uppmuntran och bistånd. På grund härav har förvaltningsutskottet hemställt, att amorteringstiden för berörda hemslöjdslån måtte utökas till 15 år.

Jönköpings läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har — under förmålan att lånets hemslöjdsförening, som 1929 erhöll ett hemslöjdslån å 10,000 kronor, begärt en amorteringstid av 15 år — gjort enahanda hemställan som Uppsala läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott.

Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund har anfört i huvudsak följande. De till hemslöjdsföreningar — anslutna till riksförbundet — först beviljade hemslöjdslånen utlämnades 1929 och skulle börja amorteras under 1932. Rådande svårartade ekonomiska kris förorsakade betydande svårigheter för de redan förut ekonomiskt svaga hemslöjdsföreningarna att erlægga dessa amorteringar, och en lättnad härutinnan vore av behovet synnerligen påkallad. En sådan lättnad syntes riksförbundet kunna genomföras genom dels utsträckning av den amorteringsfria tiden och dels förlängning av amorteringstiden. Givetvis skulle en utsträckning av den amorteringsfria tiden, exempelvis med ett år, jämte förlängning av lånetiden vara bäst ägnad att förhjälpa hemslöjdsföreningarna över nuvarande ekonomiska kris. Skulle detta ej kunna medgivas, kunde en ej oväsentlig lindring vinnas genom utsträckning av amorteringstiden till 15 år eller samma tidrymd, som gällde för de till hemslöjdslånefonden jämväl hörande linberedningslånen. Då dessa lån och hemslöjdslånen ägde så nära samband, att de sammanförts i en kungörelse, syntes det vara väl motiverat att i huvudsak tillämpa samma bestämmelser för båda lånen. Därför hemställdes om åtgärder i syfte att villkoren för återbetalning av hemslöjdslån i möjligaste mån mildrades.

Kommerskollegium och *lantbruksstyrelsen* hava för egen del anført följande.

Lån från hemslöjdslånefonden hade av ämbetsverken nedannämnda år beviljats till följande belopp och antal:

Å r	A n t a l		Sammanlagt belopp
	Statslån till hushållnings- sällskap	Hemslöjdslån ut- lämnade av hus- hållningssällskap	
1929	8	9	70,000
1930	2	2	15,000
	10	11	85,000

Samtliga ansökningar av ifrågavarande slag under nämnda år hade avsett statslån för utlämnande av hemslöjdslån till hemslöjdsföreningar. Av tabblån framginge, att hemslöjdslån ej utlämnats i större omfattning. Anledningen härtill torde varit, att låneräntan under nämnda år ej ställt sig nämnvärt förmånligare än sparbankernas samt att amorteringsvillkoren synts relativt stränga. Under 1931 hade någon ansökning om statslån för utlämnande av hemslöjdslån ej inkommit till ämbetsverken.

De föreliggande framställningarna om lindring i amorteringsvillkoren för hemslöjdslån syntes ämbetsverken beaktansvärda. De låneinnehavande hemslöjdsföreningarnas verksamhet vore till sitt huvudsyfte av social natur. Även den försäljningsrörelse, dessa föreningar bedreve och vars främjande i viss mån kunde sägas vara hemslöjdslånens syfte, vore delvis av social innebörd, då den ej vore inriktad på vinst utan på att skaffa bygdens folk bisysselsättning. Då ämbetsverken på sin tid i framställning den 5 december 1927 hade föreslagit samma amorteringstid för hemslöjdslånen som för de tidigare linberedningslånen, hade ämbetsverken utgått från den förutsättningen, att de båda låneformerna anslöte sig så nära till varandra, att lånevillkoren borde vara desamma. Ämbetsverken vore alltså benägna för att hysa denna uppfattning. En utvidgning av amorteringstiden till 15 år torde för närvarande vara så mycket mer behöfvlig som rådande ekonomiska kris givetvis måste medföra betydligt ökade svårigheter för hemslöjdsföreningarna att återbetala lånen i nu föreskriven ordning.

Den av Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund alternativt föreslagna utvägen att utsträcka den amorteringsfria tiden för hemslöjdslånen kunde ämbetsverken däremot ej förorda.

Ämbetsverken hemställde, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva sådan ändring av grundbestämmelserna för lån från hemslöjdslånefonden, att amorteringstiden för statslån för utlämnande av hemslöjdslån utsträcktes från tio till femton år, varigenom samma villkor skulle bli tillämpliga för nämnda lån som nu gällde för statslån för utlämnande av linberedningslån.

Statskontoret har i ärendet den 5 november 1931 avgivit infordrat yttrande och därvid anført i huvudsak följande.

I utlåtande den 19 januari 1928 över det av kommerskollegium och lantbruksstyrelsen den 5 december 1927 framlagda förslaget till förändring av lånefonden för mindre linberedningsanstalter till en hemslöjdslånefond hade statskontoret ifrågasatt, att tiden för hemslöjdslånens åtnjutande

de, i likhet med vad som vore fallet för lån från industrilånefonden, sattes till högst 10 år. Anledningen till att statskontoret 1928 ansett, att en kortare lånetid kunde bestämmas för hemslöjdslånen än för linberedningslånen, hade varit det olika ändamål, lånen hade att främja. Linberedningslånen avsåge anläggande av mindre linberedningsanstalter med inredning och utrustning, under det hemslöjdslånen vore förlagslån, avseende anskaffande av för textil tillverkning avsett svenskt material, företrädesvis av lin och ull. Då nu emellertid hemslöjdsföreningarna, vilka så vitt framginge av remisshandlingarna hade stora svårigheter att kämpa med på grund av bristen på rörelsekapital, icke vore att betrakta som rena affärsföretag, utan deras verksamhet måste anses till sitt huvudsyfte vara av social natur, förelåge givetvis en skillnad mellan hemslöjdslånen såsom förlagslån och lånen från industrilånefonden. Med hänsyn härtill och till vad kommerskollegium och lantbruksstyrelsen framhållit till förmån för en utsträckning av lånetiden för hemslöjdslånen, ville statskontoret, som i likhet med ämbetsverken icke ansåge sig kunna förorda ett framkommet förslag om utsträckning av den amorteringsfria tiden för hemslöjdslånen, för sin del icke motsätta sig ett bifall till kommerskollegii och lantbruksstyrelsens i ärendet gjorda hemställan.

*Departements-
chefen.*

För egen del kan jag, efter att i ärendet hava samrått med chefen för handelsdepartementet, i allt väsentligt instämma med vad ämbetsverken anført. Jag biträder alltså förslaget, att den tid, varunder hemslöjdslån skall amorteras, utsträcker från 10 till 15 år. Enär hemslöjdslånen under hela lånetiden löpa med en årlig ränta efter 5 procent, kommer icke statsverket att vid bifall till förslaget åsamkas någon kostnad. Däremot medför den ifrågasatta förlängningen av amorteringstiden säkerligen en välbehövlig lättnad för hemslöjdsföreningarna i deras ur såväl kulturell och kostnärlig som social synpunkt betydelsefulla verksamhet. Den av mig tillstyrkta förlängda amorteringstiden bör självfallet även tillämpas å redan utlämnade hemslöjdslån. Då de första hemslöjdslånen beviljades under 1929 och amorteringsskyldigheten ej inträder förrän från och med andra året efter lyftandet samt stadgade annuitetsbetalningar ej behöva erläggas förrän vid respektive års utgång, torde den ifrågasatta ändringen kunna genomföras för redan beviljade lån utan några svårigheter i avseende å annuitetsberäkningen.

Därest riksdagen biträder vad sålunda föreslagits, torde det ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga härav påkallad ändring i förberörda kungörelse den 30 november 1928 (nr 452) angående allmänna bestämmelser för lån från hemslöjdslånefonden.

Någon kapitalökning för fonden har av myndigheterna icke ifrågasatts.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att amorteringstiden för hemslöjdslån må utsträckas från 10 till 15 år.

[12.] **Spannmålslagerhusfonden.** I skrivelse den 5 juni 1930, nr 376, anmälde riksdagen, med hänvisning till särskilda utskottets, av riksdagen i förevarande delar godkända utlåtande nr 2, bland annat, att riksdagen *dels*, med bifall till vad Kungl. Maj:t föreslagit under punkt 3 i propositionen nr 108/1930, beslutat inrättande av en fond, benämnd spannmålslagerhusfonden, från vilken fond, som skulle förvaltas av statskontoret, lån finge, i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet föreslagna grunder, i mån av tillgång utlämnas för anläggande av spannmålslagerhus eller magasin till för torkning avsedd spannmål ävensom för anskaffande av maskinella anordningar för torkning av spannmål, s. k. spannmålstorakar, *dels ock*, i anledning av vad som föreslagits under punkt 4 i nyssnämnda proposition, beslutat inrättande av en fond, benämnd spannmålskreditfonden, som skulle förvaltas av riksbanken, och varifrån lån finge, efter av utskottet angivna grunder, i mån av tillgång utlämnas till ekonomiska föreningar för bedrivande av uppköp av spannmål. Såsom kapitalökning för ifrågavarande fonder anvisade riksdagen å riksstaten för budgetåret 1930/1931 bland utgifter för kapitalökning, för spannmålslagerhusfonden ett reservationsanslag av 850,000 kronor och för spannmålskreditfonden ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

I sitt utlåtande framhöll utskottet det vara av nöden, att ett antal lagerhus inom rikets slättbygder komme till stånd samt att för vinnande av detta mål lån av statsmedel för byggande av lagerhus på jämförelsevis billiga villkor tillhandahölles. För uppnående av en reglering av utbuden å brödspannmål och därmed ock en reglering av priserna därå vore det enligt utskottets förmenande vidare erforderligt, att lantmännen bereddes möjlighet att vid en tidigare tidpunkt, än när tillfället kunde vara inne att föra deras vara ut i marknaden, få tillgång till penningar för denna. Av sistnämnda anledning ansåg utskottet det nödvändigt, att staten ställde medel till förfogande, som möjliggjorde antingen att belåna spannmålen eller ock att lantmännen utfinge köpeskillingen för varan eller åtminstone en del därav redan vid den tid, då varan lades in i lagerhus. Utskottet anförde härjämte bland annat följande.

*Särskilda
utskottet 1930.*

Det syntes påtagligt, att initiativet till tillkomsten av nya lagerhus måste utgå från spannmålsodlarna. Av dessa för ändamålet bildade sammanslutningar måste utgöra organ för verksamheten. Att anknyta denna till redan befintliga jordbrukskooperativa sammanslutningar — närmast hade härvid befintliga centralföreningar varit i åtanke — torde, åtminstone i regel, icke vara lämpligt. Att en sådan anknytning icke borde få ske till redan befintliga föreningar med svag ekonomi torde utan vidare vara uppenbart. Men även i de fall, då betänkligheter av ekonomisk art ej föreläge, kunde hinder möta. Vederbörande styrelser för centralföreningarna hade f. n. prövningsrätt i fråga om antagande av nya medlemmar i föreningarna. Till de föreningar, som skulle omhändertaga lagerhusrörelsen, borde emellertid tillträde stå öppet för en var jordbrukare, som fullgjorde i föreningens stadgar angivna villkor för medlemskap i

föreningen. Förutsättning för att åt redan befintlig förening skulle kunna anförtros uppgiften att bli organ för den tilltänkta lagerhusrörelsen måste sålunda vara, att, i den mån tillträde till föreningen ej vore öppet för envar jordbrukare, som fullgjorde stadgade villkor för medlemskap, föreningens stadgar ändrades därhän, att så bleve fallet. Dessutom måste såsom villkor uppställas, att sådan förening, efter ingående prövning av dess ekonomiska ställning och förmåga i övrigt, funnits lämpad för uppgiften.

Om man sålunda torde få utgå från att i regel för ändamålet nybildade sammanslutningar komme att bli organ för den ifrågavarande lagerhusrörelsen, syntes dock denna med fördel kunna drivas under visst samarbete med äldre jordbruks-kooperativa sammanslutningar inom orten, och sålunda, åtminstone i viss mån, kunna tillgodogöra sig dessas affärsorganisation, personkännedom och erfarenhet.

Utskottet vore av den uppfattningen, att den mest lämpliga formen för de organ, som skulle omhändervä den ifrågasatta verksamheten, vore ekonomiska föreningar, i vilka medlemmarna icke åtog sig personlig ansvarighet. Genom föreskrifter i föreningarnas stadgar måste emellertid skapas vissa garantier för att syftet med föreningarna icke äventyrades, och att dessa icke till följd av minskat intresse från medlemmarnas sida bleve urståndsatta att fortsätta sin verksamhet. Det borde sålunda stadgas, att annan än jordbrukare eller sammanslutning av jordbrukare ej finge vara medlem i föreningen.

Vidare borde meddelas föreskrift därom att medlemskap i föreningen ej kunde upphöra förrän viss tid efter inträdet. Enligt lagen om ekonomiska föreningar kunde i sådan förenings stadgar föreskrivas, att uppsägning av medlemskap i föreningen ej finge ske förrän efter viss tid, högst två år, från inträdet i föreningen, dock att med Konungens medgivande denna tid kunde utsträckas till högst fem år. Enligt utskottets mening borde, för att i möjligaste mån trygga föreningarnas fortbestånd, i stadgarna föreskrivas, att medlem i föreningen ej kunde utträda ur föreningen förrän tidigast fem år efter inträdet. Utskottet förutsatte därvid, att Kungl. Maj:t komme att efter ansökan lämna sådant medgivande som enligt lagen erfordrades för att ett dylikt stadgande skulle bli giltigt.

Ytterligare borde det åligga medlem i föreningen att årligen genom föreningen försälja sitt under året producerade saluöverskott av brödsäd.

Beträffande storleken av de lån, som borde kunna erhållas ur spannmåls-lagerhusfonden, anförde utskottet bland annat:

Det torde bli erforderligt medgiva föreningarna rätt att förvärva äganderätt till spannmål. Två former för denna verksamhet kunde emellertid härvid tänkas: den ena att föreningen köpte och omedelbart betalade vid leveranstillfället gällande marknadspris; den andra att föreningen vid leveransen betalade allenast med viss del av då gällande pris och att vad säljaren därutöver kunde få bestämdes först vid affärsårets slut och då bleve beroende av det genomsnittspris, som föreningen vid sina samtliga försäljningar under året erhållit. Givetvis vore det senare systemet förordat med vida mindre risker för föreningen.

Utskottet ansåge, att de föreningar, som vid sina uppköp tillämpade det senare betalningssystemet, borde kunna erhålla lån till anläggande av lagerhus intill 85 procent av anläggningskostnaden, kostnad för tomt ej inräknad. Förening av nu angivet slag borde vidare icke äga rätt att köpa spannmål av annan än medlem i föreningen.

Emellertid hade utskottet ansett sig böra räkna med att ej å alla orter inom landet, där, med hänsyn till förefintliga naturliga betingelser för brödsädsodling, det kunde anses önskvärt, att lagerhus och därmed förbunden verksamhet för inköp, lagring och försäljning av brödspannmål borde komma till stånd, tillräckligt starkt intresse bland odlarna kunde uppbibras för bildande av föreningar av i det föregående skisserad struktur. Utskottet hade härvid bland annat tänkt sig, att det kunde visa sig i föreningens intresse påkallat att medgiva denna rätt att köpa spannmål jämväl från andra än föreningsmedlemmar samt att köpa spannmål med skyldighet att erlägga betalning vid leveranstillfället efter då gällande pris.

En efter sålunda angivna principer bedriven verksamhet vore givetvis förenad med avsevärt större ekonomiska risker än den förut skisserade. Förening med sålunda angiven verksamhet borde med hänsyn härtill ej heller kunna påräkna samma möjlighet att erhålla lån av statsmedel, som i det föregående föreslagits. Utskottet ansåge sålunda, att åt en förening av nu angivna beskaffenhet ej borde kunna beviljas lån till anskaffande av lagerhus — kostnad för tomt ej inräknad — till högre belopp än som motsvarade 60 procent av berörda anskaffningskostnad.

Med anledning av riksdagsbeslutet utfärdades den 12 september 1930 kungörelse (nr 342) angående allmänna villkor och bestämmelser för lån från spannmålslagerhusfonden samt kungörelse (nr 343) angående allmänna villkor och bestämmelser för lån från spannmålskreditfonden. Kungörelserna trädde i kraft den 6 oktober 1930.

I kungörelsen angående lån från spannmålslagerhusfonden stadgas i 1 § 1 mom. bland annat, att för uppförande av uppsamlings- eller centrallagerhus för spannmål eller magasin för torkning av spannmål lån från sagda fond må kunna beviljas ekonomisk förening utan personlig ansvarhet, som med hänsyn till sin ekonomiska ställning, förutsättningarna hos sin affärsledning och förhållandena i övrigt prövas vara för drivande av lagerhusrörelse lämplig och i vars stadgar finnes bestämt:

*Spannmåls-
lagerhus-
fonden.*

- 1) att endast jordbrukare må vinna medlemskap i föreningen;
- 2) att medlemskap i föreningen står öppet för envar jordbrukare inom det lokala området för föreningens verksamhet, som fullgör de skyldigheter, vilka enligt föreningens stadgar eller beslut å föreningssammanträde åligga medlem i föreningen;
- 3) att uppsägning av medlemskap i föreningen ej må äga rum förr än efter fem år från inträdet;
- 4) att medlem i föreningen är skyldig att varje år till föreningen eller genom dess förmedling låta försälja hela det till brödsäd avsedda saluöverskottet av vete och råg från av honom inom föreningens verksamhetsområde odlad jord;
- 5) att medlem i föreningen åligger att årligen till föreningen inbetala ett belopp, motsvarande minst tio öre per deciton av den spannmål, han under konsumtionsåret till förening eller genom dess förmedling försålt;

6) att enligt 5) till föreningen inbetalade belopp skola avsättas till reservfond, intill dess denna uppgår till en summa, motsvarande sex kronor per hektar av den jord, som inom föreningens verksamhetsområde odlas av dess medlemmar;

7) att föreningen ej må börja sin verksamhet, förrän föreningen förfogar över — förutom erforderligt kapital för anskaffande av tomt för lagerlokal samt, där så på grund av stadgande i 2 § påfordras, den andel av anläggningskostnaden för lagerlokal, som enligt nämnda paragraf skall vara av föreningens medlemmar till denna kontant inbetalad — ett av medlemmarna kontant inbetalat kapital, motsvarande minst 2,500 kronor per 1,000 ton lagringsutrymme, varöver föreningen för sin verksamhet kommer att förfoga; samt

8) att, i händelse föreningen erhåller lån från spannmålslagerhusfonden, ändring av stadgarna i något av de avseenden, varom i 1)–7) förmäles, icke är giltig, med mindre Kungl. Maj:t lämnat medgivande till ändringen.

Enligt 1 § 2 mom. i samma kungörelse må för anskaffande av spannmålstorkar lån från spannmålslagerhusfonden kunna beviljas lämplig ekonomisk förening utan personlig ansvarighet, vars stadgar upptaga sådana bestämmelser, som i 1 mom. omförmälas under 1)–3) samt, i tillämpliga delar, under 8).

I kungörelsens 2 § 1 mom. första stycket stadgas, att förening, som enligt föreskrift i föreningens stadgar äger uppköpa spannmål allenast av medlemmar i föreningen och för inköpt spannmål skall erlagga betalning sålunda, att vid leveranstillfället betalas allenast viss andel av det marknadspris, som gällt vid tiden för köpets avslutande, medan slutlikvid sker vid utgången av löpande konsumtionsår och göres beroende av det genomsnittspris, som ernåtts vid föreningens samtliga försäljningar av vete och råg under konsumtionsåret, må för uppförande av lagerhus eller magasin för torkning av spannmål kunna erhålla lån till belopp, motsvarande högst 85 procent av den beräknade anläggningskostnaden, kostnad för tomt ej inräknad, under förutsättning dock att minst 15 procent av samma kostnad visas vara genom tillskott av föreningens medlemmar till föreningen kontant inbetalade.

I sistnämnda moments andra stycke föreskrives, att förening, som äger uppköpa spannmål jämväl av andra än föreningens medlemmar eller erlagga betalning för inköpt spannmål efter annan grund än i första stycket sägs, må för uppförande av lagerhus eller magasin kunna erhålla lån intill högst 60 procent av den beräknade anläggningskostnaden, kostnad för tomt ej inräknad.

2 § 2 mom. stadgar, att lån till anskaffande av spannmålstork må beviljas till belopp, som motsvarar högst 85 procent av den verkliga anskaffningskostnaden.

Såsom säkerhet för lån till uppförande av lagerhus eller magasin

skall, enligt 6 § andra stycket uti ifrågavarande kungörelse, till belopp, motsvarande den beviljade lånesumman, lämnas inteckning med bästa förmånsrätt i den fastighet, varå byggnaden är avsedd att uppföras. Kan lämplig tomt för byggnaden ej under äganderätt förvärvas, skall ställas den säkerhet, Kungl. Maj:t bestämmer. För lån till anskaffande av spannmålstork skall, enligt tredje stycket i samma paragraf, lämnas den säkerhet, som statskontoret finner sig kunna godtaga.

Enligt 1 § i kungörelsen angående lån från spannmålskreditfonden må för underlättande av inköp av vete eller råg, som för förvaring i avvaktan å lämpligt försäljningstillfälle uppläggas i lagerhus eller annan lagerlokal, sådant lån kunna beviljas ekonomisk förening utan personlig ansvarighet, som med hänsyn till sin ekonomiska ställning, förutsättningarna hos sin affärsledning och förhållandena i övrigt provas vara för drivande av här avsedd verksamhet lämplig, och i vars stadgar finnas intagna i allt väsentligt samma bestämmelser som de under 1 § 1)—8) i kungörelsen angående spannmålslagerhusfonden angivna.

*Spannmåls-
kreditfonden.*

I 3 § första stycket föreskrives, att, om lån beviljats förening, vilken enligt föreskrift i föreningens stadgar äger uppköpa spannmål allenast av medlemmar i föreningen och för inköpt spannmål skall erlägga betalning sålunda, att vid leveranstillfället betalas allenast viss andel av det marknadspris, som gällt vid tiden för köpets avslutande, medan slutlikvid sker vid utgången av löpande konsumtionsår och göres beroende av det genomsnittspris, som ernåtts vid föreningens samtliga försäljningar av vete och råg under konsumtionsåret, må ej av lånet vid någon tidpunkt utestå högre belopp än som motsvarar åtta tiondelar av det för samma tid bestämda värdet av i lagerhus eller annan lagerlokal, vilken innehaves eller står under betryggande kontroll av låntagaren, upplagd spannmål, varöver låntagaren äger förfoga.

Enligt andra stycket i 3 § skall till säkerhet för lån till förening, som äger uppköpa spannmål jämväl av andra än föreningens medlemmar eller erlägga betalning för inköpt spannmål efter annan grund än i första stycket sägs, låntagaren upplåta panträtt i spannmål till så högt värde, att beloppet av föreningens hos riksbanken utestående lån icke vid någon tidpunkt överstiger åtta tiondelar av värdet av den spannmål, som pantförskrivits såsom säkerhet för nämnda lån.

I tredje stycket av samma paragraf stadgas, att vid bestämmandet av det värde å spannmål, som i första och andra styckena avses, skall lända till efterrättelse av riksbanken senast fastställda pris å de slag av spannmål, som låneverksamheten omfattar, samt att fastställandet av nu nämnda pris bör ske för viss period i enlighet med vid periodens början gällande marknadsnotering.

Enligt 4 § skall å utestående lån beräknas ränta efter vad fullmäktige i riksbanken bestämma.

9 § av kungörelsen innehåller i första och andra styckena vissa bestämmelser angående redogörelse och uppgifter, som det åligger låntagare att avlämna till riksbanken, samt i tredje stycket bestämmelse av innehåll, att riksbanken äger på låntagarens bekostnad låta inventera dennes lager av vete och råg samt taga del av låntagarens böcker och andra handlingar, som kunna tjäna till upplysning om hans ekonomiska ställning.

Framställ-
ningar i
ämnet år
1931.

I två vid 1931 års riksdag väckta likalydande *motioner*, I: 148 och II: 212, hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om sådana ändringar och kompletteringar i nyss omförmälda kungörelser, som i motionerna berördes. Motionärerna framhöllo beträffande spannmålslagerhusfonden, hurusom från jordbrukarnas sida icke försports något intresse för uppförande av nya lagerhus, och gjorde gällande, att orsaken härtill i viss grad vore att söka i de alltför snäva villkoren för lån från fonden. I motionerna anfördes härom följande.

Sålunda hade bestämmelserna om vad stadgarna för dylik förening skulle innehålla lagt hinder i vägen för redan befintliga ekonomiska sammanslutningar, såsom t. ex. till Svenska lantmännens riksförbund anslutna centralföreningar, att taga sig an uppgiften.

Bland villkoren inginge också, att förening skulle anskaffa tomt, och tydligen avsåges tomt med äganderätt. För att uppnå billigast möjliga frakter och omkostnader för lossning och lastning m. m. borde lagerhusen ligga bekvämt till, helst för såväl järnvägs- som sjöfrakter. Sådana tomtplatser ägdes i regel av respektive samhällen eller kommunikationsföretag, varför de sällan kunde förvärfvas under äganderätt, men däremot ofta uthyras för dylika ändamål.

Vidare utginge lån ur fonden endast för uppförande av nya lagerhus. Byggnadskostnaderna vore stora och lantbrukarna droge sig helt naturligt i dessa för dem bekymmersamma tider för de ekonomiska risker, som vore förknippade med en sådan nybyggnad. Lånemöjligheter från fonden syntes därför böra beredas sammanslutningar av jordbrukare även då det gällde inköp av redan befintliga lagerhus.

I fråga om spannmålskreditfonden anförde motionärerna följande.

Även bestämmelserna för lån ur spannmålskreditfonden syntes vara i behov av revision. Erfarenheten av riksbankens tolkning av dessa bestämmelser gjorde en sådan revision oundgängligen nödvändig.

Punkt 3 i § 1 i kungörelsen nr 343 lydde: »att uppsägning av medlemskap i föreningen ej må äga rum förr än efter fem år från inträdet». Denna bestämmelse måste justeras så, att lantbrukare, som överläte sitt jordbruk på annan, kunde erhålla rätt till utträde ur föreningen eller rätt att överlåta sina rättigheter och skyldigheter i förhållande till föreningen på efterträdaren.

Punkt 5 i § 1 av nämnda kungörelse borde så förtydligas, att förening ägde rätt att av vinsten avsätta det stadgade beloppet, 10 öre per deciton spannmål, som under verksamhetsåret inköpts, och sålunda icke behöva, som riksbanken förmenade, av medlemmarna inkassera dessa tioöringar. Detta läte sig så mycket lättare göra, då enligt bestämmelserna

medlemmarna erhöle slutlikvid för levererad spannmål först sedan föreningens omkostnader gäldats och stadgad avsättning till reservionden blivit gjord.

Därest, vilket kunde ifrågasättas, riksbanken även i fortsättningen skulle handhava denna kreditgivning, syntes bestämmelserna i fråga om lånevillkoren även i en del andra avseenden böra förtydligas, så att missförstånd ej uppstode i fråga om vad som menades med marknadspris och värdet av inneliggande lager. Vidare borde kontrollen från den lånegivande bankens sida så ordnas, att den ej bleve onödigt betungande för företagen. Sålunda torde för undvikande av onödiga kostnader kontrollant för inventering av spannmålslagren kunna uppletas på eller i närheten av den plats, där lagerhuset vore beläget.

Skulle de uppoffringar, som staten i förberörda avseenden åtagit sig, komma till avsett gagn, så vore det nödvändigt att anpassa formerna efter de praktiska förhållandena.

I utlåtande över motionerna anförde *jordbruksutskottet*, utl. nr 53/1931, att det givetvis vore av stor vikt, att de bestämmelser, som skulle reglera utlåningen från ifrågavarande fonder, vore så lagda, att de uppmuntrade till anlåtande av fonderna i önskvärd omfattning. Utskottet ansåg dock den tid, varunder ifrågavarande bestämmelser varit gällande, väl knapp för att därå skulle kunna grundas ett säkrare omdöme om bestämmelsernas verkningar. Med anledning av vad i motionerna anförts därom att gällande bestämmelser icke skulle medgiva utlämnande av lån till lagerhusanläggning i andra fall, än då erforderlig tomt förvärvats med äganderätt, ville utskottet erinra, att stadgandet i 6 § i fråga om bland annat säkerhet för lån från spannmålslagerhusfonden icke uteslöte, att erforderlig tomtmark kunde förvärvas även under annan form än äganderätt, för vilket fall emellertid skulle ställas den säkerhet, som av Kungl. Maj:t bestämdes. För övrigt vore utskottet givetvis icke berett att utan vidare taga ställning till de framkomna ändringsförslagen. Med hänsyn emellertid till vad i ärendet framhållits syntes det dock utskottet icke opåkallat, att förevarande bestämmelser underkastades en närmare granskning från Kungl. Maj:ts sida för utrönande, huruvida och i vad mån förhållandena kunde befinnas påkalla några jämkningar i desamma.

Under åberopande av vad utskottet sålunda anfört anhöll *riksdagen i skrivelse nr 189/1931*, att Kungl. Maj:t ville taga i övervägande, huruvida och i vad mån förhållandena kunde påkalla jämkning i gällande allmänna villkor och bestämmelser för lån från spannmålslagerhusfonden och spannmålskreditfonden, ävensom, om utredningen skulle giva därtill anledning, förelägga riksdagen förslag i ämnet.

I en till Kungl. Maj:t den 12 februari 1931 inkommen framställning har *Sveriges allmänna lantbrukssällskap* — under förmälan att frågor, sammanhängande med 1930 års riksdags beslut rörande inrättande av en spannmålslagerhusfond och en spannmålskreditfond varit föremål för överläggningar i sällskapets sektion för inköps- och försälj-

ningsföreningar, varvid även närvarit representanter för ett par i gång varande lagerhusföreningar — anført följande.

Då de av riksdagen inrättade fonderna för stödjande av lagerhusverksamheten endast i högst obetydlig utsträckning blivt utnyttjade, avsågs vid de hållna överläggningarna inom sektionen i första hand att söka få utrönt orsakerna härtill. Härvid framgick, att de villkor för erhållande av lån, vilka föreskrevs av riksdagen och som sedermera kommit till uttryck i de av Kungl. Maj:t utfärdade kungörelserna i ämnet, syntes vara så snäva, att jordbrukarna icke vågade bilda föreningar för drivande av lagerhusverksamhet.

Med hänsyn till det omfattande organisationsarbete inom olika grenar av jordbruket, som för närvarande påginge i så gott som rikets samtliga län, och de krav, som härvid måste ställas på jordbrukarna för tryggande av de ekonomiska föreningarnas kapitalbehov, vore det tydligt, att beträffande de risker, som lantmännen härvid ej kunde undgå att ikläda sig, desamma måste iakttaga en viss försiktighet. Vad beträffade de för erhållande av lån ur lagerhus- och spannmålskreditfonderna gällande bestämmelserna vore ju dessa med hänsyn till bestämmelserna om erläggande av räntor och amortering sådana, att inga berättigade anmärkningar häremot kunde göras. Svårigheterna för ett utnyttjande av fonderna vore mindre att söka i dessa bestämmelser än i de i övrigt för erhållande av lånen gällande villkoren.

Sällskapet ville för sin del anföra önskvärdheten av att även de centralföreningar, som för sina medlemmars räkning dreve handel med spannmål, borde kunna anknytas till lagerhusverksamheten, för så vitt dessa föreningars ekonomiska ställning i övrigt vore betryggande, samt att för möjliggörande av detta bestämmelserna borde ändras så, att även dylika föreningar kunde komma i åtnjutande av lånemedel intill 85 procent av kostnaderna för lagerhusens uppförande och att detta lånebelopp borde utgå även om inköp företogs från andra än icke medlemmar.

Till villkoren för erhållande av lån från spannmålslagerhusfonden hörde, att föreningarna skulle hava förvärvat egen tomt. Svårigheter att med äganderätt kunna förvärva lämpliga tomtplatser syntes emellertid föreligga i avsevärd utsträckning. Skulle lagerhusverksamheten med framgång kunna bedrivas, torde det vara en nödvändig förutsättning, att lagerhusen bleve förlagda å sådana platser, som ur fraktsynpunkt ställde sig mest fördelaktiga. De för ändamålet eftersökta tomterna torde i många fall icke kunna förvärfvas med äganderätt, emedan tomtmarkerna invid större kvarn, hamnkaj eller järnvägsspår vanligtvis ägdes av kommunikationsföretag eller av andra företag, som ville reservera marken för eget framtida behov. Med hänsyn härtill ville sällskapet framhålla angelägenheten av att villkoren för lån, som utlämnades till förening med lagerhus på ofri grund, icke gjordes för stränga, utan borde lånen beviljas på allmänna villkor mot säkerhet i lagerhuset, dock under förutsättning, att tomten förhyrdes på tillräckligt lång tid, exempelvis minst 30 år, efter vilken tidpunkt lånet enligt bestämmelserna skulle vara återbetalt.

Ett annat hinder för lagerhusverksamhetens utbredning syntes, enligt vad erfarenheterna visat, vara att söka i de nuvarande bestämmelserna för erhållande av lån, nämligen att dessa endast finge utgå för uppförande av *nya* lagerhus. Ej minst med hänsyn till jordbrukets svåra ekonomiska läge och de krav, som för närvarande ställdes på jordbrukarnas

ekonomiska bidrag inom den ekonomiska föreningsrörelsen, vore det ganska naturligt, att jordbrukarna ställde sig tveksamma inför det ansvar, de måste åtaga sig vid uppförande av lagerhus, vilka ju komme att draga avsevärda kostnader. Det måste därför tillmätas den allra största betydelse för verksamhetens utbredning, om bestämmelserna kunde så ändras, att villkoren om nybyggnad bortföller och lånemöjligheterna utsträcktes till att gälla även i sådana fall, då det gällde inköp av redan existerande lagerhus eller förvärv av sådana byggnader, som i befintligt skick eller efter omändring kunde befinnas bliva fullt lämpliga för ändamålet, varvid givetvis särskild hänsyn dock måste tagas till, att kostnaderna för lagerhusens skötsel ej bleve för höga.

Även beträffande spannmålskreditfonden syntes de nuvarande bestämmelserna i vissa avseenden böra revideras, enligt vad de vunna erfarenheterna givit vid handen. Det hade härvid bland annat visat sig, att, på grund av att de nuvarande bestämmelserna för erhållande av lån syntes kunna tolkas på olika sätt, icke ringa svårigheter förelegat vid erhållande av lån från riksbanken. Om lagerhusverksamheten skulle kunna erhålla ökad utbredning, vore det av synnerligen stor betydelse, att bestämmelserna för erhållande av lån ur spannmålskreditfonden affattades så, att desamma blott kunde tolkas på ett sätt, enär man i annat fall måste riskera, att förening, som uppfört ett dyrbart lagerhus, miste förutsättningarna för verksamhetens bedrivande på grund av genom annan tolkning än ursprungligen avsetts beskurna belåningsmöjligheter. Att lagerhusförening, som blivit försatt i en dylik situation, icke kunde fylla sin uppgift men däremot hade stora utsikter att få sin ekonomi förstörd, samtidigt som lagerhusverksamheten överhuvudtaget med lätthet kunde tänkas komma i misskredit, låge i öppen dag.

Möjligheter för olika tolkning av nu gällande bestämmelser syntes, enligt vad erfarenheterna visat, föreligga exempelvis beträffande vad som menades med spannmålens marknadspris. Då lånens storlek vore beroende av såväl lagrens storlek som spannmålens marknadspris, vore det tydligt, att stor vikt måste fästas därvid, att lagervärdet upptoges på ett riktigt sätt. Det synes sålunda vara nödvändigt, att i föreskrifterna här om lämnades detaljerade bestämmelser om vilken marknadsnotering etc., som vid värderingen skulle läggas till grund. Därjämte borde den med låneverksamheten förenade kontrollen ordnas på så sätt, att densamma bleve så billig som möjligt. Helst borde kontrollant, som icke för sitt arbete behöfve företaga längre resor, anställas.

En annan punkt i nuvarande bestämmelser, som syntes böra ägnas uppmärksamhet, vore den, som förskreve, att uppsägning av medlemskap icke finge ske förrän efter fem år från inträdet. Mot bestämmelserna om att medlemskapet skulle gälla fem år kunde icke, med hänsyn till uppnående av erforderlig trygghet för föreningarnas fortbestånd, några sakskäl anföras. Däremot torde det vara ganska nödvändigt, att bestämmelserna härom justerades på så sätt, att medlem, som överläte sitt jordbruk på annan person, kunde erhålla rätt att överlåta sitt medlemskap på efterträdaren.

Vidare borde i kungörelsen ett förtydligande göras beträffande det sätt, varpå avsättningen till reservfond av det stadgade beloppet av 10 öre per deciton spannmål, som inköpts under verksamhetsåret, skulle göras. Det enda lämpliga sättet härför syntes vara, att detta skedde i samband med spannmålens likvidering.

Sällskapet ville även, vad anginge de för erhållande av lån för inköp av spannmålstorkar gällande villkoren, framhålla önskvärdheten av att dessa ändrades så, att redan i verksamhet varande ekonomiska föreningar inom jordbruket och då i synnerhet centralföreningar kunde bli delaktiga av dessa lån utan att behöva företaga ändringar i sina stadgar. Enligt vad som från olika håll förports, syntes ett avsevärt intresse bland jordbrukarna föreligga att på kollektiv väg söka åstadkomma kvalitetsförbättring hos spannmålen. I vissa län hade jordbrukarna redan låtit utföra försök att genom torkning på artificiell väg höja brödspannmålets kvalitet, och de gjorda rönen syntes vara av den art, att man torde kunna förvänta, att systemet kunde komma till mera allmän utbredning, för så vitt villkoren för lånens erhållande bleve sådana, att de kunde uppfyllas av redan nu befintliga ekonomiska föreningar inom jordbruket.

Med stöd av vad som sålunda anförts hemställde lantbrukssällskapet, att Kungl. Maj:t täcktes taga vad i ärendet anförts under övervägande samt för underlättande av spannmålslagerhusverksamheten vidtaga sådana ändringar i nu gällande bestämmelser, att de anförda synpunkterna vunne beaktande.

Över lantbrukssällskapets skrift hava utlåtanden infordrats från lantbruksstyrelsen, statskontoret, fullmäktige för riksbanken och fullmäktige för riksgäldskontoret. Nämda myndigheter hava samtidigt beretts tillfälle att taga under övervägande innehållet i en den 2 mars 1931 till chefen för jordbruksdepartementet inkommen skrift från *jordbrukare inom Uppsala län*, representerade genom en organisationskommitté, vilken tillsatts vid ett på initiativ av sagda läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott den 30 och 31 januari 1931 i Uppsala hållet möte med jordbrukare från länets alla delar.

I sistnämnda skrift anfördes följande.

Vid överläggningar inom kommittén och en underavdelning därav hade behandlats frågan om möjligheten att använda de av 1930 års riksdag inrättade fonderna för anskaffande av spannmålslagerhus och för spannmålsbelåning. Därvid hade befunnits, att spannmålslagerhus och spannmålskredit skulle vara till avsevärd nytta för en betydande del av ortens mindre jordbrukare, vilka bedreve spannmålsodling, men vore hänvisade att sälja i så små partier, att prisen bleve väsentligt sämre än om större kvantiteter kunde avsättas. För tidiga utbud nedtryckte också prisläget. Trots detta behov ansåges det likväl för närvarande vara utsiktslöst att söka anlita någon av de befintliga fonderna. Anledningen härtill vore de villkor, som enligt gällande författningar vore uppställda för lånen.

Vad först anginge kungörelsen angående spannmålslagerhusfonden stadgades i 1 mom., att lån beviljades för »uppförande». Härigenom torde lånemöjligheten vara stängd för anskaffning av t. ex. ett gammalt magasin, en kvarn, även om denna kunde försättas i tillfredsställande skick såsom lagerlokal. Fall, då en sådan anordning skulle visa sig praktisk, föreläge i Uppsala län. Uttrycket syntes därför böra ändras till »anskaffande».

Enligt punkt 7 i samma moment skulle förening bland annat förfoga

över erforderligt kapital för anskaffande av tomt. På sina håll hade detta uttryck tolkats så, att därmed skulle avses förvärv med äganderätt av fastigheten. Kommittén hade emellertid på grund av stadgandet i 2 stycket i 6 § antagit, att exempelvis en arrendering av en tomt skulle kunna godkännas. Behov av att anlita en sådan utväg kunde förekomma exempelvis vid station eller hamn. Kommittén hade på grund av denna sin tolkning ansett sig icke kunna framställa någon anmärkning i detta avseende.

Stadgandena i punkt 1 och 2 i 1 mom. torde utesluta de befintliga centralföreningarna från den statsunderstödda lagringsverksamheten. Åtminstone torde genom 2 § 1 mom. 2 stycket dylika föreningar vara begränsade till lån å 60 procent av anläggningskostnaden. Det förefölle kommittén, som om föreningar av nämnda slag, under förutsättning att deras ekonomiska vederhäftighet prövades vara tillförlitlig, skulle kunna vara lämpliga organ för att bedriva lagringsverksamhet. Uppbures de av tillräckligt förtroende från jordbrukarnas sida, borde intressenterna icke behöva bilda nya föreningar. De betänkligheter, som år 1930 inom särskilda utskottet framförts mot centralföreningarna såsom bärare av spannmålslagringsverksamheten, torde under förutsättning av deras ekonomiska vederhäftighet icke vara tillräckligt grundade.

Detsamma gällde om lån för anskaffning av spannmålstork.

Punkterna 3 och 5 i 1 mom. hade betydelse såväl för lån ur lagerhusfonden som för lån ur spannmålskreditfonden. Förstnämnda punkt borde icke förhindra, att en jordbrukare, som sålde eller eljest överlät sin gård inom de fem åren, finge sätta den nye ägaren i sitt ställe såsom medlem i föreningen.

Beträffande punkt 5 skulle den hava tolkats så, att det icke skulle vara tillåtet att verkställa inbetalningen av de föreskrivna avgifterna genom avdrag vid likviderna. Därest en sådan tolkning verkligen skulle hava gjorts gällande, ansåge kommittén jämkning i avfattningen erforderlig, så att nyssnämnda form för inbetalningen, för vilken starka praktiska skäl talade, bleve godkänd.

Beträffande i övrigt kungörelsen angående lån från spannmålskreditfonden hade kommittén uppmärksammat, att enligt 3 § värdet av den belånade spannmålen skulle beräknas efter visst marknadspris. Att detta pris bleve rätt avvägt, hade uppenbarligen den allra största betydelse såväl för att tillförsäkra jordbrukarna den kredithjälp, som statsmakterna avsett, som ock för att förebygga osund spekulation i prisförändringar. Det syntes därför önskvärt, att riksbanken, vilken icke torde förfoga över specialkunskap i spannmålsbranschen, vid prisbestämningen rådgjorde med den institution, som hade till uppgift att följa spannmålstillgången och prisläget, nämligen spannmålsnämnden. Föreskrift därom torde böra meddelas.

I sitt utlåtande i ärendet anför *lantbruksstyrelsen* i huvudsak följande.

Enligt kungörelsen angående lån från spannmålslagerhusfonden, 1 § 1 mom., finge lån utgå för uppförande av uppsamlings- eller centrallagerhus för spannmål eller magasin för torkning av spannmål. Enligt lantbruksstyrelsens förmenande kunde sådana förhållanden föreligga, att lämpligt och tillfredsställande lagerhusutrymme kunde åstadkommas genom förvärvande och iordningställande av redan befintligt lagerhus eller magasin. Den ifrågasatta författningsändringen syntes därför hava

ganska stort fog för sig. Någon fara för att därigenom mindre lämpliga lageranordningar skulle komma att åvägabringas, syntes icke föreligga, då Kungl. Maj:t i varje särskilt fall beslutade om lån. Emellertid ansågo sig lantbruksstyrelsen böra framhålla, att den föreslagna ändringen torde nödvändiggöra ett tillägg till 5 § av ifrågavarande kungörelse av innehåll, att, där ansökning om lån avsågo förvärvande av befintligt lagerhus, ansökningen skulle åtföljas av detaljerade ritningar och beskrivning av byggnaden jämte uppgift om inköpssumman samt om de förändringar i fråga om lokaler och utrustning, som erfordrades jämte kostnadsberäkningar därför.

Samma kungörelses 1 och 2 §§ innefattade vissa bestämmelser beträffande förening, som kunde komma i åtnjutande av statslån. Enligt lantbruksstyrelsens uppfattning hade förutsättningen för att staten skulle lämna jämförelsevis stora lån mot relativt liten säkerhet varit, att lantmannaförening, som erhöles lån, vore så organiserad, att man kunde förutsätta, att med statens stöd åstadkommen anläggning också komme till avsedd nytta. I sådant syfte hade särskilt den fastställda leveransskyldigheten samt förbudet för föreningsmedlemmar att utträda ur föreningen, förrän fem år förflutit från inträdet, 1 § 1 mom. punkterna 4 och 3, sin stora betydelse. Av synnerligen stor vikt för verksamhetens bestånd måste jämväl enligt lantbruksstyrelsens förmenande anses vara bestämmelsen i 2 § 1 mom., att, där högsta lånebelopp skulle kunna komma i fråga, uppköp av spannmål icke finge ske till fast pris, utan endast så, att viss del av gällande marknadspris utbetalades vid leveransen och slutlikvid först vid årets slut med belopp, beroende av vad föreningen uppnått vid sina försäljningar. Denna bestämmelse syntes lantbruksstyrelsen vara en nödvändig förutsättning för att spekulation och därmed förbunden fara för föreningens ekonomiska bestånd skulle vara utesluten. Under sådana förhållanden syntes det styrelsen också, som om en nödvändig förutsättning för att centralförening skulle kunna erhålla lån till högsta möjliga belopp ur spannmålslagerhusfonden, måste vara, att förenämnda bestämmelser gällde för dem och deras medlemmar. Därest så icke vore förhållandet — något som troligen endast i undantagsfall kunde bli — ansågo sig lantbruksstyrelsen icke kunna tillstyrka förslaget i detta avseende.

Som sagt stadgades förbud för utträde ur förening, varom här vore fråga, förrän efter fem år. I båda de förevarande skrivelserna gjordes gällande, att denna bestämmelse icke borde få utgöra hinder för att, när jordbrukare frånträdde sitt jordbruk, den nye ägaren eller innehavaren skulle kunna träda i hans ställe. Att så borde vara förhållandet, syntes lantbruksstyrelsen klart. Därest kungörelsen i fråga komme att undergå revidering, syntes det därför, som om detta på något sätt borde komma till uttryck.

Genom 1 § 1 mom. punkt 5 av samma kungörelse ålades föreningsmedlem att årligen till föreningen inbetala minst 10 öre per 100 kilogram av genom densamma försåld spannmål. I förevarande båda skrivelser framhölles, att ordalydelsen gäve anledning till viss tveksamhet, huruvida denna inbetalning kunde fullgöras genom avdrag vid spannmålets likvidering eller icke. En sådan tolkning av ifrågavarande stadgande, att nämnda avgift, 10 öre, först skulle av föreningen utbetalas för att sedan åter inbetalas, syntes lantbruksstyrelsen en smula långsökt och knappast behöva föranleda ändring eller förtydligande av bestämmelsen.

Vad ovan anförts beträffande 1 § 1 mom. punkterna 3 och 5 i kungörelsen angående spannmålslagerhusfonden ägde avseende jämväl å punkterna 3 och 5 i 1 § av kungörelsen angående spannmålskreditfonden.

Slutligen hade lantbrukssällskapet ifrågasatt sådan ändring i bestämmelserna angående spannmålslagerhusfonden, att lån för anskaffande av spannmålstorkar skulle kunna erhållas av redan förefintlig förening — exempelvis centralförening — utan att föreningens stadgar skulle behöva ändras till överensstämmelse med nu på området gällande föreskrifter. Enligt lantbruksstyrelsens förmenande talade vissa skäl för att Kungl. Maj:t kunde äga att, där så befunes skäligt, bevilja lån för förevarande ändamål, även om den lånesökande föreningens stadgar icke i allo fyllde författningsenligt stadgade villkor. Lantbruksstyrelsen ansågo sig därför böra tillstyrka en jämkning av förevarande bestämmelser i syfte att möjliggöra detta.

Statskontoret har förklarat sig dela den uppfattning, som kommit till uttryck i lantbruksstyrelsens utlåtande.

Fullmäktige i riksbanken anföra — under förmälan att de ansett sig böra begränsa sitt yttrande i ärendet till frågan om ändring av bestämmelserna för den under riksbankens förvaltning stående spannmålskreditfonden — i huvudsak följande.

Med anledning av lantbrukssällskapets uppgift, att det visat sig, att ej ringa svårighet förelegat vid erhållande av lån ur spannmålskreditfonden, beroende därpå, att de nuvarande bestämmelserna för lån från fonden skulle kunna tolkas på olika sätt, ansågo sig fullmäktige böra framhålla, att under skördeåret 1930/1931 endast en låneansökan inkommit till riksbanken, och att någon förfrågan under hand ej gjorts. Enär den lånesökande föreningen antagit stadgar, vilka stode i strid med de bestämmelser, som enligt kungörelsen angående allmänna villkor och bestämmelser för lån från spannmålskreditfonden skulle finnas intagna i låntagande förenings stadgar, kunde riksbanken ej bifalla ansökningen. Sedan föreningen erhållit dispens för viss tid från iakttagande av vissa bestämmelser i nämnda kungörelse, blev ansökningen omedelbart bifallen.

Orsakerna till att spannmålskreditfonden endast i mindre omfattning tagits i anspråk av jordbrukarna torde enligt fullmäktiges mening knappast vara att söka i de bestämmelser angående lån från fonden, beträffande vilka lantbrukssällskapet ifrågasatte ändring. Fullmäktige ansågo emellertid, att vissa av ändringsförslagen förtjänade beaktande.

Enligt 3 § sista stycket i förenämnda kungörelse skulle fastställandet av de pris, som skulle lända till efterrättelse vid bestämmandet av värdet å spannmål, mot vilken lån lämnades från spannmålskreditfonden, ske i enlighet med »gällande marknadsnotering». Såsom känt vore, hade under skördeåret 1930/1931 viss svårighet mött att angiva marknadsnoteringen å inom landet odlad vete och råg. Visserligen hade enligt dåvarande kvarnavtal vissa pris varit överenskomna att tillämpas vid de inköp av nämnda slag av spannmål, som till avtalet anslutna kvarnar verkställt. Emellertid hade kvarnarnas inköp periodvis varit inställda. Vidare hade i spannmålshandeln förekommit andra och lägre pris än de, som angivits i kvarnavtalet. Till belysning av läget finge erinras, att de rapporter angående svensk spannmålsnotering, som meddelades av

lantbrukssällskapet, under perioden 7 oktober—14 november 1930 ej angåve någon notering för inhemsk vete och råg. Riksbankens prissättning hade emellertid ägt rum i huvudsaklig anslutning till de pris, som enligt kvarnavtalet tillämpats vid kvarnarnas inköp. Med hänsyn till svårigheten att bedöma förhållandenas utveckling ansåge fullmäktige sig emellertid ej böra iakttaga samma periodindelning, som gällde i nämnda avtal. Riksbankens pris fastställdes därför för två längre perioder, nämligen dels till och med utgången av januari månad 1931 och dels för återstående delen av skördeåret.

På grund av de ändringar, som numera inträtt i fråga om regleringen av handeln med vete och råg, torde möjligen kunna förväntas, att man under skördeåret 1931/1932 skulle kunna påräkna ett mera enhetligt marknadspris. Så länge på grund av statliga regleringsåtgärder någon fullt fri prisbildning ej vore för handen och utlåningen från spannmålskreditfonden ej ägde rum enligt enbart bankmässiga grunder, syntes det emellertid kunna vara lämpligt såväl med hänsyn till riksbanken som till dem, vilka önskade begagna sig av fonden, om mera detaljerade bestämmelser än de nuvarande kunde meddelas angående värdesättning av den spannmål, mot vilken lån skulle lämnas. I egenskap av förvaltare av denna statliga utlåningsfond hade fullmäktige icke något att erinra emot om bestämmelserna i fråga erhöles den innebörd, att riksbanken vid spannmålsens värdering skulle tillämpa pris — för bestämd tid eller tills vidare — vilka meddelades banken av viss statlig myndighet. Äligger det att lämna ifrågavarande prisuppgifter torde böra åvila sådan styrelse eller institution, som vore förtrogen såväl med spannmålsmarknaden som med innebörden av de statliga regleringsåtgärderna.

Det torde vara lämpligt, att, när ändring verkställdes av nuvarande spannmålsreglering, ånyo toges under prövning, huruvida föreskrifterna angående ifrågavarande prissättning borde bibehållas oförändrade.

Lån från spannmålskreditfonden kunde enligt gällande bestämmelser lämnas antingen med eller utan panträtt i spannmål. Den utlåning, som hittills ägt rum, hade skett utan dylik panträtt. Spannmålen, mot vilken lån erhållits, hade befunnit sig i den låntagande föreningens eget förvar. I sistnämnda fall vore det givetvis för långivaren mera angeläget, att betryggande kontroll utövades, än när spannmålen omhändertades av tredje man. Enligt gällande bestämmelser ålåg det riksbanken att genom mottagande och granskning av rapporter utöva viss uppsikt. Därjämte ägde riksbanken att låta inventera låntagarens lager av spannmål samt taga del av hans böcker och andra handlingar. Givetvis vore det ett önskemål, att kontrollen anordnades på billigast möjliga sätt. Riksbanken hade dock ej kunnat underlåta, att, i den mån undersökning på platsen av låntagarens spannmålslager ansetts erforderlig, därför anlita fackman på området. Uppenbart vore även, att kontrollanten borde vara fullt fristående i förhållande till låntagaren. Kostnaderna för kontroll av dylik fristående fackman hade under skördeåret 1930/1931 ej uppgått till mera än 290 kronor 60 öre (varav för analyser 32 kronor), motsvarande en pro mille av det högsta belopp, som utestått å det beviljade kreditivet. Med hänsyn till att det för staten torde vara angeläget, att den kontroll, som skulle utövas för dess räkning, bleve så effektiv som möjligt, ansåge fullmäktige någon ändring av gällande bestämmelser i berörda avseende ej påkallad. Fullmäktige skulle givet-

vis framgent såsom hittills tillse, att kontrollen, utan att förlora i effektivitet, för låntagaren ställde sig så billig som möjligt.

Fullmäktige hade icke något att erinra mot förslaget, att bestämmelserna rörande spannmålskreditfonden ändrades i sådant avseende, att medlem i låntagande förening, som överläte sitt jordbruk på annan person, kunde erhålla rätt att överlåta sitt medlemskap på efterträdaren.

Huru inbetalning till låntagande förening av visst föreskrivet belopp per deciton spannmål borde verkställas, vore givetvis en fråga av underordnad betydelse. Av vikt syntes endast vara, att bestämmelsen, såsom nu vore fallet, hade den avfattning, att medlemmarna skulle verkställa inbetalningen oberoende av huruvida vinst uppkommit å föreningens rörelse.

Fullmäktige i riksgäldskontoret förklara, att de ansluta sig till den uppfattning, som lantbruksstyrelsen och fullmäktige i riksbanken givit uttryck åt, samt anföra vidare.

Då det måste anses vara ett statsintresse, att lagerhusutrymme kunde beredas på billigast möjliga sätt, givetvis utan att ändamålsenligheten äventyrades, syntes det fullmäktige naturligt och riktigt, att författningsbestämmelserna ändrades därhän, att lån från spannmålslagerhusfonden kunde utgå ej blott för uppförande av nya lagerhus eller magasin utan även för förvärfvande och iordningställande för ändamålet av befintliga byggnader, som kunde finnas lämpliga härför. Såsom lantbruksstyrelsen framhållit torde någon risk ej behöva föreligga, att därigenom mindre lämpliga lageranordningar skulle komma att åvägbringas.

Vad beträffade önskemålet om beredande av möjlighet för centralförening som för sina medlemmars räkning bedreve handel med spannmål, att kunna erhålla statslån för anskaffande av lagerhus och spannmålstorkar med belopp av intill 85 procent av anskaffningskostnaden, måste det, då den realsäkerhet, som fordrades för lånen, vore att anse såsom mycket svag, läggas stor vikt vid att de föreningar, som erhöle lån, vore underkastade sådana bestämmelser, som ej onödigtvis ökade statens risk och som lämnade garanti för största möjliga nytta av de anläggningar, som tillkomme genom statens stöd. Ur dessa synpunkter syntes vad lantbruksstyrelsen anført i nu förevarande hänseende vara förtjänt av det största beaktande.

Då storleken av de lån, som kunde beviljas från spannmålskreditfonden, vore beroende av såväl lagrens storlek som spannmålens marknadspris, vore det givetvis av stor betydelse, att lagervärdet upptoges på ett riktigt sätt. Fullmäktige ansåge fördenskull för sin del i likhet med vad fullmäktige i riksbanken i egenskap av förvaltare av spannmålskreditfonden anført, att det lämpligen borde tagas under överbäggande, huruvida föreskrifterna angående ifrågavarande prissättning kunde bliva mera preciserade.

Jag torde vidare i detta sammanhang bära erinra, att *riksdagen i skrivelse nr 288/1931*, efter hemställan av sammansatt bevilnings- och jordbruksutskott, utlåtande nr 3, anhallit om utredning rörande lämpligheten av och möjligheterna för att, med ändring av gällande bestämmelser, under för statsverket betryggande former bereda enskilda jordbrukare tillfälle att erhålla lån ur spannmålskreditfonden. Berörda an-

hållan föranleddes av två vid riksdagen väckta likalydande motioner, I: 266 och II: 430, däri motionärerna föreslog, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om utfärdande av bestämmelser, att lån ur sistnämnda fond finge utlämnas till medlemmar i ekonomiska föreningar dels emot panträtt i spannmål och dels emot säkerhet av försäljningskontrakt enligt av motionärerna angivna grunder. Motionärerna anförde härom bland annat följande.

Det syntes vara av stor vikt, att åtgärder vidtoges för att underlätta denna form av spannmålsbelåning, och särskilt gällde detta den kommande säsongen, då andra belåningssätt tills vidare tydligen endast kunde få en starkt begränsad räckvidd. Erfarenheten på håll, där man mera målmedvetet sökt omsätta berörda belåningsform i praktiken, gäve visserligen vid handen, att detta redan med nu gällande bestämmelser läte sig ordna. Sålunda hade från en av lantmännens centralföreningar meddelats, att föreningen under fem års tid förmedlat spannmålsbelåningar emot panträtt till belopp av 300,000 kronor första året och senare upp till 1,000,000 kronor per år. Detta hade skett tack vare tillmötesgående från en därvarande bank samt genom att centralföreningen varit behjälplig att ordna formaliteterna och ställt sig såsom garant för lånen. Dessa hade lämnats emot vanlig ränta. Varken föreningen eller banken hade gjort någon som helst förlust på långivningen. Emellertid torde man icke överallt kunna påräkna samma tillmötesgående från bankernas sida, och i varje fall vore det önskvärt, att låneräntan bleve den lägsta möjliga. Det syntes också naturligt och i överensstämmelse med dess ändamål, att spannmålskreditfonden toges i anspråk även för denna form av belåning, varigenom fonden omedelbart skulle kunna bliva till stort gagn. Motionärerna hade tänkt sig, att belåningen skulle ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med det sätt, som tillämpades genom förmedling av förut berörda centralförening. Nu förefintligen ekonomiska föreningar av jordbrukare — centralföreningar och liknande sammanslutningar — kunde och borde i största möjliga utsträckning stå såsom förmedlare av lånen och gentemot riksbanken ansvara för fullgörandet av låntagarnas förpliktelser. Bildandet av nya och speciella föreningar för spannmålsbelåning ansågo motionärerna i allmänhet varken vara behövt eller önskvärt.

Såsom en ytterligare förenkling av belåningsproceduren hade motionärerna tänkt sig, att i stället för pantförskrivning enligt lagen om viss panträtt i spannmål såsom säkerhet för lånet skulle kunna läggas ett mellan jordbrukaren-lånesökaren och föreningen upprättat försäljningskontrakt, enligt vilket jordbrukaren till föreningen försålde det spannmålsparti, som skulle vara föremål för belåningen. Belåningen syntes då kunna ordnas enligt i huvudsak följande grunder.

Mellan jordbrukaren och föreningen skulle upprättas ett försäljningskontrakt, enligt vilket lantbrukaren till föreningen sålde en bestämd viktskvantitet spannmål av angivet slag att levereras inom viss tid och av föreningen betalas antingen med ett bestämt pris eller efter det pris, som uppnåddes vid leveranstillfället. Kontraktet skulle upprättas i tre likalydande exemplar. Föreningen och lantbrukaren skulle behålla var sin kopia. Originalexemplaret skulle inlämnas tillsammans med skuldebrevet såsom hypotek för lånet.

Vidare torde jag få anmäla en av representanter för *riksförbundet landsbygdens folk* den 13 oktober 1931 gjord framställning angående sänkning av räntan vid belåning av spannmål. Häri har framhållits, i huvudsak, att de under hösten 1931 vidtagna räntehöjningarna omintetgjort lantmännens möjligheter att belåna spannmål samt att en räntesats av 5 procent borde bestämmas för hela den period, spannmålen belånades.

Över denna framställning hava utlåtanden avgivits den 29 oktober 1931 av fullmäktige i riksbanken och den 12 november 1931 av fullmäktige i riksgäldskontoret.

Fullmäktige i riksbanken hava anfört följande. Alltsedan riksbanken började utlåna lån med säkerhet av spannmål, upplagrad i statens spannmålslagerhus, hade för dylika lån debiterats ränta efter en räntesats lika med diskontot för 3-månadersväxlar. Motsvarande räntesats hade även tillämpats vid den rediskontering av s. k. spannmålsväxlar, som beviljats centralkassor för jordbrukskredit samt vid utlåning från den under riksbankens förvaltning stående spannmålskreditfonden.

Med undantag av utlåningen från avbetalningslånefonden hade således beträffande lån mot spannmål tillämpats den lägsta räntesats, som förekomme vid riksbankens utlåning. Till jämförelse finge nämnas, att lån mot statens obligationer vissa tider löpte med en halv procent högre ränta än nämnda diskonto och att lån mot fullgoda järnvägs- och industriobligationer dragit en ränta, som med en eller en och halv procent överstigit samma diskonto. Beträffande avbetalningslån hade ansetts önskvärt, att räntan ej skulle vara underkastad samma variationer som diskontot, och den hade därför vissa tider understigit och andra tider överstigit — ibland avsevärt — den lägsta diskontosatsen.

Riksbanken måste givetvis handhålla sin egen utlåning mot säkerhet av spannmål enligt fullt bankmässiga principer. Att beträffande den samma tillämpa lägre ränta än räntan för vanliga 3-månadersväxlar ansåge fullmäktige därför ej böra komma ifråga.

Vad anginge räntan å lån från spannmålskreditfonden hade såsom redan nämnts samma förfaringssätt tillämpats. Vid utlåningen från denna fond hade därigenom under viss tid en så låg ränta som tre procent påförts, men vid en höjning av diskontot bleve givetvis räntekostnaderna högre. Då riksbanken endast vore förvaltare av spannmålskreditfonden, vore fullmäktige beredda att beträffande utlåningen tillämpa de direktiv, som i vederbörlig ordning meddelades. Så länge bestämmandet av räntan stode under fullmäktiges avgörande, ansåge fullmäktige sig ej kunna tillämpa lägre ränta vid dylik utlåning än vid den utlåning mot spannmål, som i övrigt av riksbanken bedreves och vid vilken anspråken på säkerheten vore större än i fråga om lån från spannmålskreditfonden.

Fullmäktige i riksgäldskontoret hava funnit goda skäl föreligga för en sådan ändring i fråga om beräkningen av räntefoten å lån från spannmålskreditfonden, att ränta under hela utlåningstiden skulle utgå med förslagsvis 5 procent, såsom ifrågasattes i den föreliggande skrivelsen från representanter för riksförbundet landsbygdens folk, och således göras oberoende av riksbankens växlande diskonto. Kungörelsen om spannmålskreditfonden stadgade i § 4 i enlighet med riksdagens beslut, att å utestående lån skulle beräknas ränta efter vad fullmäktige i riksbanken bestämde. Då berörda fullmäktige i sitt avgivna yttrande uttalat, att

så länge bestämmandet av räntan stode under fullmäktiges avgörande, de ej ansåge sig kunna tillämpa lägre ränta vid utlåning från fonden än vid den utlåning mot spannmål, som i övrigt av riksbanken bedreves, d. v. s. räntan för vanliga 3-månadersväxlar, kunde uppenbarligen här antydda ändring ej komma till stånd, utan att Kungl. Maj:t efter riksdagens hörande meddelade nya föreskrifter beträffande räntan å ifrågavarande lån.

*Anslags-
frågan.*

Slutligen anhåller jag få anmäla föreliggande framställning om kapitalökningsanslag till spannmålslagerhusfonden.

I skrivelse den 23 augusti 1930 hemställde lantbruksstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att såsom kapitalökning för sagda fond för budgetåret 1931/1932 anvisa ett reservationsanslag av 850,000 kronor. Häröfver avgav statskontoret den 15 september 1930 infordrat utlåtande. Med hänsyn till att fonden under hösten 1930 icke till någon del tagits i anspråk upptogs i fjolårets statsverksproposition intet anslag för ändamålet.

Lantbruksstyrelsen har nu i skrivelse den 31 augusti 1931 gjort förnyad framställning i ämnet och därvid anført följande.

Om också statens spannmålslagerhusfond hittills endast i obetydlig omfattning tagits i anspråk, talade dock allt för att med den livliga verksamhet, som planerades till spannmålsmarknadens förbättrande, en förändring härutinnan omedelbart torde vara att förvänta. Enligt vad lantbruksstyrelsen hade sig bekant, hade uti flera landsdelar arbeten med åvägbringande av spannmålslagerhus och spannmålstorkar igångsatts. Ifrågavarande fond syntes därför hädanefter komma att anlitas i betydligt större utsträckning än hittills. Att under sådana förhållanden det av statsmakterna för budgetåret 1930/1931 anvisade beloppet icke kunde anses tillräckligt för att täcka behovet jämväl för budgetåret 1932/1933, syntes styrelsen vara tydligt. För att bristande tillgång till lånemedel icke måtte utgöra hinder för lagerhusföreningsverksamhetens utveckling, funne styrelsen en förstärkning av fonden erforderlig. I brist på erfarenhet angående medelsförbrukningen ansåge lantbruksstyrelsen sig böra föreslå dylik förstärkning med 500,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Då ifrågavarande båda fonder, spannmålslagerhusfonden och spannmålskreditfonden, inrättades, skedde det i förhoppning, att de skulle fylla en viktig uppgift dels såsom stöd åt jordbrukarna i strävan att reglera utbuden på spannmål och såmedelst åstadkomma ur producentsynpunkt mer tillfredsställande priser än tidigare erhållna, dels ock såsom främjande arbetet för höjning av spannmålens kvalitet. De önskningsar, man härutinnan vågat hysa, hava icke helt gått i uppfyllelse. Under konsumtionsåret 1930/1931 förspordes ingen ansökan om lån från spannmåls-
lagerhusfonden, och från spannmålskreditfonden utlämnades sagda år lån till allenast en förening. Under innevarande konsumtionsår har däremot ifrågavarande verksamhet varit livligare, i det att hittills beviljats från spannmåls-
lagerhusfonden 9 lån å tillhoppa i runt tal 460,000 kronor och från spannmålskreditfonden 2 lån å tillhoppa 800,000 kronor. Anledningen

till att fonderna icke utnyttjas snabbare och i högre grad har uppgivits främst vara att söka i den begränsning av lånerätten, som föranledes av de i kungörelserna föreskrivna villkoren med avseende å innehållet i den lånesökande föreningens stadgar, ävensom, vad angår lån från spannmåls-lagerhusfonden, i bestämmelsen därom, att lån endast kan utlämnas för uppförande av, ej för övertagande av redan uppförda lagerhus.

Vad till en början angår sist omförmälda bestämmelse finner jag i likhet med de myndigheter, som i denna del av ärendet yttrat sig, något hinder icke möta mot sådan ändring av villkoren för lån från spannmåls-lagerhusfonden, att lån beviljas jämväl för anskaffande och iordning-ställande av redan befintliga lagerhus och magasin eller av härför lämpade byggnader. På sätt lantbruksstyrelsen framhållit torde någon fara för att genom en sådan utvidgad lånerätt mindre ändamålsenliga lokaler skulle tagas i bruk icke föreligga, då det givetvis skulle ankomma på Kungl. Maj:t att, liksom nu är fallet beträffande lån från spannmåls-lagerhusfonden, pröva och avgöra varje särskild låneansökan. Jag förordar därför bifall till berörda ändringsförslag. För att en tillfredsställande prövning av låneansökningarna skall kunna äga rum torde, såsom lantbruksstyrelsen påpekat, emellertid böra fordras, att varje ansökan åtföljes av detaljerad ritning med beskrivning av den byggnad, sökanden önskar förvärva, värderingsinstrument samt uppgift om inköpspris ävensom uppgifter och kostnadsförslag rörande erforderliga förändringar i fråga om lokaler och utrustning. Bestämmelse härom torde böra införas i 5 § i kungörelsen angående spannmåls-lagerhusfonden. En utökning i enlighet med vad sålunda anförts av de ändamål, för vilka lån skulle kunna utlämnas, torde vidare böra medföra redaktionella ändringar i ett flertal av kungörelsens paragrafer, ändringar, på vilka jag dock icke torde behöva för det närvarande ingå.

I detta sammanhang må erinras, att Kungl. Maj:t vid beviljandet från spannmåls-lagerhusfonden i vissa fall beräknat lånebeloppet med hänsyn jämväl till kostnaderna för anskaffande av renserianordningar för spannmål. I anslutning till vad jag tidigare i dag anfört vid anmälan av frågan om anslagsbeloppet för budgetåret 1932/1933 i fråga om befordrande av inhemsk fröodling, vill jag förorda, att i kungörelsen angående lån från spannmåls-lagerhusfonden intages bestämmelse därom, att bland de ändamål, för vilka lån utgår, jämväl inräknas anskaffande av maskinella anordningar för rensning m. m. av spannmål. Lån för dylikt ändamål torde böra följa de för anskaffande av spannmålstorkar bestämda villkoren.

Vid 1930 års riksdag utgick man från att det i regel komme att bliva för ändamålet nybildade sammanslutningar, som bleve organ för ifrågasvarande lagerhusrörelse. Den betydelsefulla grupp inom jordbrukets andelsrörelse, som bildas av centralföreningarna, skulle på sätt särskilda utskottet vid 1930 års riksdag närmare utvecklat i regel icke kunna ifråga-

komma för låns erhållande. Med hänsyn till berörda uttalande intogos i kungörelserna angående förevarande lånerörelse icke heller några bestämmelser, avsedda att reglera de undantagsfall, då lån ur fonden skulle få utgå till berörda centralföreningar. Hittills har endast ett dylikt undantagsfall förekommit, och centralföreningarna hava därför i stort sett ansett sig uteslutna från lånemöjlighet. Visserligen står naturligtvis för förening, vars stadgar icke överensstämman med föreskrifterna i kungörelserna angående lån från spannmålslagerhusfonden och spannmålskreditfonden, den utvägen öppen, att genom ändring av stadgarna komma i åtnjutande av rätt till lån, men denna väg är redan med hänsyn till de i lagen om ekonomiska föreningar fastställda villkoren för uppnående av sådan ändring tämligen svårframkomlig. Härtill kommer, att stadgar av det innehåll, kungörelserna angående spannmålslagerhusfonden och spannmålskreditfonden föreskriva, icke alltid torde vara lämpade för centralföreningar och andra föreningar, vilka icke hava till uteslutande syfte att lagra och idka handel med spannmål. Det torde emellertid icke saknas centralföreningar, som skulle vara villiga att ansluta sig till lagerhusrörelsen, om lån från sagda fonder kunde regelmässigt och utan större omgång beredas dem. Det torde också kunna antagas, att centralföreningar i många fall skulle vara väl ägnade att driva sådan rörelse, även om deras stadgar icke i alla delar uppfyllde de fastslagna villkoren. Att såsom förhållandena gestaltat sig genom ett strängt fasthållande vid de en gång i kungörelserna uppdragna linjerna för lån från ifrågavarande fonder hindra en utveckling, inom gränserna för sund ekonomisk verksamhet, av lagerhusrörelsen i antydd riktning synes icke tillfredsställande. Enligt mitt förmenande skulle spørsmålet enklast och bäst lösas på det sättet, att det i kungörelserna i ämnet stadgades, att, där förhållandena ansåges så påkalla, undantag från föreskrifterna i vederbörande kungörelse rörande innehållet i den lånesökande föreningens stadgar kunde av Kungl. Maj:t medgivas. Enär, på sätt lantbruksstyrelsen anför, skäl torde tala för att, där så finnes skäligt, lån må kunna beviljas även för anskaffande av spannmålstorkar, ehuru vederbörande förenings stadgar icke äro av det innehåll, som i 1 § 2 mom. av kungörelsen angående lån från spannmålslagerhusfonden föreskrives, synes det sålunda av mig föreslagna tillägget i kungörelsen angående spannmålslagerhusfonden böra givas sådan avfattning, att det jämväl omfattar lån för nu omförmälda ändamål.

Då de ekonomiska föreningar, som — utöver för ändamålet särskilt bildade lagerhusföreningar — enligt vad förut anförts närmast kunna tänkas ifrågakomma till erhållande av lån från fonderna, i stor utsträckning äro organiserade som föreningar med begränsad personlig ansvarighet, synes det vidare lämpligt, att Kungl. Maj:t medgives dispensera också från bestämmelsen att lån endast kan beviljas förening utan personlig ansvarighet. Jag vill sålunda föreslå tillägg till båda kungörel-

serna jämväl i denna riktning. Visserligen följer av 66 § i lagen om ekonomiska föreningar, att, om möjlighet till lån beredes förening med begränsad personlig ansvarighet, man för sådan förenings vidkommande helt avstår från det i kungörelserna uppställda kravet på föreskrift i lånesökande förenings stadgar om inskränkning av föreningsmedlemmarnas rätt till uppsägning. I sagda paragraf stadgas nämligen, att i stadgarna för ekonomisk förening med personligen ansvariga medlemmar ej må meddelas bestämmelse, som utgör hinder för medlem att när som helst uppsäga sig till utträde. Det osäkerhetsmoment, som härigenom skapas, synes emellertid, åtminstone i viss mån, motvägas av den ökade ekonomiska trygghet, som följer av medlemmarnas personliga ansvarighet, och vidare torde den fara, som ligger i detsamma, kunna väsentligt minskas genom den prövning av föreningens ekonomiska ställning och övriga förhållanden, som naturligtvis alltjämt skall ankomma på Kungl. Maj:t.

Förberörda krav på föreskrift i lånesökande förenings stadgar om inskränkning i medlemmarnas rätt till uppsägning innehålles i 1 § 1 mom. 3) i kungörelsen angående spannmålslagerhusfonden och 1 § 3) i kungörelsen angående spannmålskreditfonden. Enligt nämnda, likalydande, bestämmelser skall i stadgarna för förening, som önskar erhålla lån från någon av ifrågavarande fonder, finnas bestämt, att uppsägning av medlemskap i föreningen ej må äga rum förr än efter fem år från inträdet. Bestämmelserna äro tillkomna för att trygga föreningens fortbestånd. Nyss har jag framhållit såsom önskvärt, att Kungl. Maj:t medgäves befogenhet att dispensera från desamma. Bestämmelserna torde emellertid i och för sig vara väl stränga. Såsom från flera håll påpekats kunna fall inträffa, då det vore uppenbart obilligt att vidbliva ett i föreningsstadgarna i enlighet med samma bestämmelser uppställt krav på medlems kvarstående i föreningen. Ett belysande exempel härpå synes mig hava andragits, nämligen att medlem överlåter sitt jordbruk på annan person, som i sin ordning ingår i föreningen. Omständigheterna kunna emellertid göra frågan mer invecklad än vad den ställer sig i nämnda, tämligen klara fall. Sålunda torde ej sällan inträffa, att en medlem överlåter viss del eller större delen av sin jordegendom på annan person men behåller återstoden, eller att medlem överlåter sin egendom på flera händer. Förhållandena kunna jämväl tänkas av annan anledning gestalta sig så, att det vore önskvärt, att medlem kunde befrias från skyldighet att kvarstå i föreningen, eventuellt på vissa av omständigheterna dikterade villkor. Det torde därför vara svårt att uppställa någon generell regel för befrielse från sagda skyldighet. Lämpligast synes mig vara, att de nuvarande bestämmelserna bibehållas men att till desamma fogas ett tillägg av innehåll, att föreningens styrelse, där den så finner skäligt, skall äga medgiva utträde ur föreningen, oaktat uppsägning icke skett inom föreskriven tid.

Vad angår storleken av de lån, som från ifrågavarande fonder kunna erhållas, gäller enligt 2 § 1 mom. i kungörelsen angående spannmålslagerhusfonden, att förening, som enligt sina stadgar äger köpa spannmål jämväl av andra än medlemmar i föreningen eller erlægga full betalning för inköpt spannmål redan vid leveranstillfället, icke kan erhålla högre lån för uppförande av lagerhus eller magasin än intill 60 procent av den beräknade anläggningskostnaden. Förening däremot, som enligt sina stadgar äger göra uppköp allenast från medlemmar och vid leveranstillfället skall erlægga endast viss del av köpeskillingen, medan återstoden betalas vid utgången av konsumtionsåret efter i omförmälda moment närmare angiven grund, kan erhålla lån intill 85 procent av anläggningskostnaden. Anledningen till denna åtskillnad har, såsom framgår av särskilda utskottets utlåtande, varit, att en verksamhet, som idkas efter sistnämnda principer, ansetts vara förenad med mindre ekonomisk risk än en efter förstberörda riktlinjer bedriven. Detta betraktelsesätt är uppenbarligen riktigt, men lika klart torde vara, att av de båda i förberörda hänseende angivna, för lånets storlek avgörande spörsmålen frågan om sättet för köpeskillingens erläggande är den ur risksynpunkt ojämförligt viktigaste. Att härutinnan göra någon ändring i gällande bestämmelser har heller icke från något håll ifrågasatts. Däremot har, i syfte att giva jordbrukets centralföreningar möjlighet att erhålla det större lånet, föreslagits borttagande av den bestämmelse, varigenom denna möjlighet är förbehållen föreningar, som enligt föreskrift i sina stadgar äga uppköpa spannmål allenast av föreningsmedlemmarna. I centralföreningarnas stadgar torde nämligen sådan föreskrift i regel icke förekomma. Angelägenheten av att jämna vägen för de centralföreningar, som ämna anskaffa ändamålsenliga lagerhus, har jag förut berört. Några allvarligare betänkligheter mot ett eftergivande av kravet på ifrågavarande stadgebestämmelse torde heller icke resa sig. Mot den fara, som skulle ligga däri, att föreningen, i saknad av berörda bestämmelses hämmande inverkan, hänföle till spekulativ verksamhet för egen vinnings skull och sålunda utsatte sig själv och sin långivare för ökad ekonomisk risk, torde erforderligt skydd beredas genom omförmälda föreskrifter rörande det sätt, på vilket betalningen för föreningens inköp av spannmål skall erläggas. Då det torde ligga i de spannmålsodlande föreningsmedlemmarnas eget intresse att såsom villkor för föreningens spannmålsköp fordra, att säljaren är medlem i föreningen, torde man för övrigt vara berättigad till antagandet, att uppköp av spannmål från andra än föreningsmedlemmar, även om hinder däremot ej mötte enligt föreningens stadgar, likväl icke skulle i någon större utsträckning förekomma. Jag förordar således sådan ändring av lånebestämmelserna, att även förening, som äger uppköpa spannmål av andra än föreningens medlemmar, kan, då skäl därtill äro och efter i varje sär-

skilt fall av Kungl. Maj:t företagen provning, erhålla lån för anskaffande av lagerhus eller magasin intill 85 procent av kostnaden härför.

Enligt de författningsbestämmelser, för vilka förut redogjorts, skall såsom säkerhet för lån till uppförande av spannmålslagerhus i regel lämnas inteckning i den fastighet, därå byggnaden är avsedd att uppföras. Vad från Sveriges allmänna lantbrukssällskaps sida ävensom i motionerna I:148 och II:212 vid 1931 års riksdag anförts beträffande det fall, att förening icke kan anskaffa för lagerhus lämplig tomt med äganderätt och sålunda ej heller kan lämna dylikt inteckningshypotek, finner jag ej böra föranleda ändring i gällande författning. Berörda fall är, såsom av det anförda framgår, beaktat i 6 § andra stycket i kungörelsen angående lån från spannmålslagerhusfonden, enligt vilket stadgade Kungl. Maj:t äger bestämma den säkerhet, mot vilken lån skall utlämnas, då lämplig tomt för byggnaden ej kan under äganderätt förvärvas. Att författningsvis närmare fastslå, hur denna säkerhet skall vara beskaffad, håller jag icke för erforderligt eller lämpligt. Kungl. Maj:t torde komma att tillse, att villkoren icke bliva mer betungande än som i det särskilda fallet kräves för att bereda staten nödig trygghet.

Jag finner icke heller erforderligt att, på sätt föreslagits, ändra eller förtydliga de likalydande bestämmelserna i 1 § 1 mom. 5) i kungörelsen angående spannmålslagerhusfonden och 1 § 5) i kungörelsen angående spannmålskreditfonden, enligt vilka bestämmelser det i stadgarna för förening, som önskar erhålla lån från någon av fonderna, skall finnas föreskrivet, att medlem i föreningen årligen skall till föreningen inbetala ett belopp, motsvarande minst 10 öre per deciton av den spannmål, han under konsumtionsåret sålt till föreningen eller genom dess förmedling. Bestämmelsernas avfattning synes icke med fog kunna givas den tolkning, som uppgives hava framkommit, att berörda belopp måste av föreningsmedlemmarna kontant inbetalas till föreningen. Uppenbarligen kan föreningen, därest den så finner ändamålsenligare, avdraga beloppen vid likviderandet av den inköpta spannmålen.

Lån från spannmålskreditfonden beviljas av riksbanken. Lånets storlek skall därvid bestämmas efter värdet å den spannmål, som finnes upplagd i låntagarens lagerhus och över vilken låntagaren äger förfoga. Huru detta värde skall beräknas angavs icke av 1930 års riksdag. Enligt 3 § tredje stycket i kungörelsen angående spannmålskreditfonden har emellertid Kungl. Maj:t förordnat, att vid bestämmandet av sagda värde skall lända till efterrättelse av riksbanken för viss period i enlighet med vid periodens början gällande marknadsnotering fastställt pris.

Såsom framgår av det i ärendet inkomna utlåtandet från fullmäktige i riksbanken hava vissa svårigheter yppat sig att verkställa värdering efter de sålunda angivna grunderna. Detta har föranlett, att Kungl. Maj:t, sedan sagda utlåtande avgivits, förordnat, att de i kungörelsen omförmälda pris, utan hinder av däri givna föreskrifter, för viss period

få bestämmas till av Kungl. Maj:t för samma period närmare angivna belopp. Då det synes finnas anledning antaga, att åtminstone ännu någon tid framåt det blir förenat med svårigheter att verkställa prissättningen efter gällande marknadsnotering, torde det bli nödvändigt att jämväl i fortsättningen medgiva undantag från nämnda föreskrifter. Härvid kan tänkas lämpligt antingen att, såsom i nyss berörda fall skett, Kungl. Maj:t fastställer de belopp, till vilka priserna må bestämmas, eller också att Kungl. Maj:t anförtror fastställandet av sagda belopp åt någon statlig institution såsom t. ex. statens spannmålsnämnd. Givetvis torde Kungl. Maj:t utan att detta uttryckligen utsäges i kungörelsen äga sålunda besluta undantag från föreskrifter i densamma, vilkas innehåll icke dikterats av riksdagen. Någon ändring av kungörelsen skulle därför icke av nu förevarande anledning erfordras. För fullständighetens skull synes det emellertid lämpligt, att erinran om Kungl. Maj:ts berörda befogenhet införes i kungörelsen. Jag får alltså föreslå, att till 3 § tredje stycket av kungörelsen angående lån från spannmålskreditfonden fogas ett tillägg av innehåll, att där stadgade grunder för prisberäkning icke skola äga tillämpning, därest av Kungl. Maj:t annorlunda förordnas.

Enligt gällande låneföreskrifter bestämmes räntan å lån från spannmålskreditfonden av fullmäktige i riksbanken. Hittills har för dylika lån, jämlikt fullmäktiges beslut, debiterats ränta efter en räntesats lika med diskontot för bankens vanliga 3-månadersväxlar. Under tider med normalt ränteläge torde de härigenom uppkommande räntekostnaderna icke vara särskilt betungande för de jordbrukarsammanslutningar, som önska begagna sig av denna låneform. Annorlunda bliver förhållandet under tider, då diskontot såsom till exempel under hösten 1931 på grund av utomordentliga förhållanden höjes till en nivå, vida över den normala. Såsom betonats i förberörda framställning från representanter för riksförbundet landsbygdens folk försvåras i dylikt högt ränteläge lantmännens möjligheter att kunna belåna sin spannmål. Jag finner därför, i huvudsaklig överensstämmelse med berörda framställning och fullmäktiges för riksgäldskontoret däröver avgivna utlåtande, anledning föreligga till sådan ändring av berörda i 4 § i kungörelsen angående spannmålskreditfonden intagna stadgande, att ränta å lån från nämnda fond skall beräknas efter en fast räntesats, vilken tillsvidare torde böra bestämmas till fem procent.

Vad Sveriges allmänna lantbrukssällskap ävensom förut omförmälda motionärer vid 1931 års riksdag, motionerna I:148 och II:212, anfört rörande den från riksbankens sida bedrivna kontrollverksamheten finner jag, under åberopande av vad härutinnan andragits av fullmäktige i banken, icke vara av beskaffenhet att föranleda ändring i eller tillägg till gällande bestämmelser i ämnet, vilka innehållas i 9 § i kungörelsen angående lån från spannmålskreditfonden.

Slutligen torde jag få yttra några ord i anledning av den ifrågasatta utvidgningen av rätten till lån från spannmålskreditfonden till att omfatta jämväl enskilda jordbrukare. Önskemål om en sådan utvidgning framfördes i motionerna I: 266 och II: 430 vid 1931 års riksdag. Såsom framgår av min förut lämnade redogörelse för motionerna avsågo motionärerna, att lånen till de enskilda jordbrukarna skulle förmedlas av ekonomiska föreningar, vilka även skulle stå såsom borgensmän gentemot riksbanken. Motionärerna tänkte sig vidare i första hand, att såsom säkerhet för lån av ifrågavarande slag skulle till riksbanken överlämnas ett kontrakt, enligt vilket den låntagande jordbrukaren till föreningen sålde visst spannmålsparti, i storlek varierande allt efter lånets storlek. I andra hand föreslog motionärerna, att utlämnandet av lånen skulle ske mot panträtt i spannmål, och torde de därvid hava åsyftat sådan panträtt, som erhålles genom pantförskrivning enligt lagen den 20 juni 1924 om viss panträtt i spannmål.

Vad först angår förslaget om lån mot hypotek i försäljningskontrakt torde detsamma icke vara ägnat att bereda staten den säkerhet, staten såsom långivare måste fordra. Riksbanken eller staten torde nämligen icke erhålla pant- eller förmånsrätt i spannmålen allenast därigenom att ett försäljningskontrakt rörande denna upprättats och överlämnats till banken. Kontraktet torde icke utgöra hinder för att spannmålspartiet — även om det till äventyrs avskilts för köparens räkning — så länge det är kvar i låntagarens besittning utmätes för dennes gäld till annan än banken eller, i händelse av låntagarens konkurs, ingår i konkursmassan. Jag får i detta hänseende hänvisa till Kungl. Maj:ts dom den 9 oktober 1925, införd i tidskriften Nytt Juridiskt Arkiv för år 1925, avdelning I nr 137.

Mot beviljande av lån ur spannmålskreditfonden mot säkerhet enligt lagen om viss panträtt i spannmål torde icke möta några betänkligheter av nyss nämnd art. Pantförskrivning enligt sagda lag har hittills icke omfattats med större intresse, delvis på grund av det omständliga förfarande, som ansetts vara därmed förenat. Möjligen skulle institutet få flitigare användning, därest motionärernas förslag bifölles. Emellertid anser jag mig över huvud icke böra förorda bifall till att enskilda personer beredas lån ur spannmålskreditfonden. Även enligt motionärernas förslag skulle, såsom nyss nämnts, jordbrukarnas ekonomiska föreningar deltaga i lånetransaktionen, nämligen såsom förmedlare av lånen och såsom borgensmän för desamma. Därest, på sätt jag förordat, nämnda föreningar, utan hinder av att deras stadgar icke i alla punkter överensstämma med gällande föreskrifter för lån ur spannmålskreditfonden, erhålla möjlighet till sådant lån, synas motionärernas önskemål och syften i mycket bliva tillgodosedda. Spannmålsbelåningen torde då även kunna äga rum under så relativt gynnsamma förhållanden, att man, åtminstone tillsvidare, synes böra stanna därvid.

För de ändringar i och tillägg till ifrågavarande kungörelser, jag i det föregående föreslagit, torde, med undantag för tillägget till 3 § i kungörelsen angående spannmålskreditfonden, fordras riksdagens samtycke. Det synes emellertid lämpligt, att riksdagen beredes tillfälle att yttra sig över förslaget i hela dess vidd. Sedan riksdagen sålunda yttrat sig i ärendet, torde det ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga härav föranledda ändringar i kungörelserna.

Vad slutligen angår kapitalökningsbehovet för budgetåret 1932/1933 för berörda fonder hava inom jordbruksdepartementet gjorda uppskattningar givit stöd för antagandet, att såväl spannmålslagerhusfonden som spannmålskreditfonden torde behöva tillföras ytterligare kapital. Med hänsyn till den stegrade efterfrågan å lån, som under innevarande konsumtionsår tydligt gjort sig gällande, samt i betraktande av den ytterligare utlåning, som torde vara att förvänta såsom resultat av de av mig tillstyrkta ändringarna i lånevillkoren, synes kapitalökningsbeloppet böra bestämmas beträffande spannmålslagerhusfonden till vad lantbruksstyrelsen i sådant hänseende föreslagit eller 500,000 kronor samt beträffande spannmålskreditfonden till likaledes 500,000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) godkänna av mig tillstyrkta ändringar i och tillägg till gällande allmänna villkor och bestämmelser för lån från spannmålslagerhusfonden; samt

2) såsom kapitalökning för spannmålslagerhusfonden anvisa för budgetåret 1932/1933 ett *reservationsanslag* av kronor 500,000.

[13.] **Spannmålskreditfonden.** Under åberopande av vad jag anført under näst föregående punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) godkänna av mig tillstyrkta ändringar i och tillägg till gällande allmänna villkor och bestämmelser för lån från spannmålskreditfonden; samt

2) såsom kapitalökning för spannmålskreditfonden anvisa för budgetåret 1932/1933 ett *reservationsanslag* av kronor 500,000.

[14.] **Statens fjäderfålånefond.** Vid 1931 års riksdag (prop. nr 204; R. skr. nr 281) beslöts inrättande av statens fjäderfålånefond och anvisades för budgetåret 1931/1932 såsom kapital till fonden ett *reservationsanslag* av 200,000 kronor. Den 18 juli 1931 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse (nr 309) angående allmänna villkor och bestämmelser för lån från

fonden. Enligt dessa kan ekonomisk förening, som har till ändamål att främja avsättning av ägg, på vissa villkor erhålla lån för a) anläggande, inrättande eller inköp av äggpackerier och för lagring eller konservering av ägg avsedda lokaler med tillhörande inredning och utrustning, b) ombyggnad av packerier och lokaler av oförmått slag eller c) vidtagande i dylika packerier och lokaler av tekniska förbättringar med avseende å inredning eller utrustning.

I skrivelse den 31 augusti 1931 har *lantbruksstyrelsen* anfört följande.

Ehuru ifrågavarande fond ännu icke hunnit tagas i anspråk, talade dock nu rådande livliga intresse för förbättrande av marknadsförhållandena i den näringsgren, som fonden vore avsedd att tjäna, för att inom en snar framtid ökade anspråk på densamma komme att framställas. På grund härav och för att det nu påbörjade beaktansvärda arbetet för äggmarknadens organisation inom landet icke skulle avstanna i brist på medel, syntes det nödvändigt, att ifrågavarande fond tillfördes ett kapitaltillskott. I avsaknad av tillförlitliga grunder för beräkning av den kapitaltillgång, som för ändamålet kunde befinnas erforderlig för budgetåret 1932/1933, ansåge sig styrelsen dock icke kunna beräkna nämnda tillskott lägre än till 100,000 kronor.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställde *lantbruksstyrelsen* om anvisande för budgetåret 1932/1933 såsom kapitalökning för statens fjäderfälånefond av ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Även jag anser det vara av vikt, att förevarande lånerörelse må kunna bedrivas i erforderlig omfattning. Då emellertid enligt vad jag inhämtat hittills icke sökts eller utlämnas något lån från förevarande fond och varje erfarenhet sålunda ännu saknas rörande utlåningsbehovet, är jag icke beredd att nu förorda anvisande av nytt kapital till fonden. Jag har emellertid här velat redogöra för ärendet, på det att anslagsfrågans läge må bringas till riksdagens kännedom.

*Departements-
chefen.*

Slutligen må nämnas, att Sveriges fjäderfäavelsförening den 31 december 1931 gjort framställning i syfte att lån ur fjäderfälånefonden måtte kunna beviljas även för anläggning och inrättande av gödnings- och slaktanstalter för fjäderfä. Sedan detta ärende hunnit vederbörligen beredas, torde jag ånyo få anmäla sistberörda framställning för Kungl. Maj:t.

[15.] **Kalkbrukslånefonden.** Från *lantbruksstyrelsen* förväntas en utredning med förslag rörande frågan om ett förbättrat utnyttjande av landets kalkfyndigheter för jordbrukets behov, åsyftande bland annat att möjliggöra nedbringandet av kostnaderna för järnvägstransporter för kalk. *Lantbruksstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1931 med anslagsäskanden för budgetåret 1932/1933 i avseende å styrelsens förvaltningsområde anmält, att styrelsen hade för avsikt att vid framläggandet av berörda utredning föreslå inrättande av en lånefond, varur lån skulle få utlämnas för underlättande av lämpliga kalkfyndigheters tillgodogörande.

Departements-
chefen.

I avvaktan på ärendets vidare beredning torde, i anslutning till vad lantbruksstyrelsen i sin nyssnämnda skrivelse preliminärt ifrågasatt, bland utgifter för kapitalökning ett belopp av 800,000 kronor böra för ändamålet i fråga beräknas i förslaget till riksstat för budgetåret 1932/1933.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på den proposition i ämnet, som må varda riksdagen förelagd, såsom kapital för kalkbrukslänefonden beräkna för budgetåret 1932/1933 ett *reservationsanslag* av kronor 800,000.

[16.] **Åtgärder för lindrande av jordbrukets kreditsvårigheter.** Till sist vill jag anmäla, att jordbruksutredningen uti en i dagarna inkommen framställning ifrågasatt vissa, av rådande allvarliga läge för jordbruksnäringen betingade särskilda åtgärder för lindrande av jordbrukets kreditsvårigheter. Framställningen innehåller icke något utformat förslag, utan däri föreslås närmare utredning av förberörda fråga. Därjämte hava från vissa jordbrukarsammanslutningar m. fl. inkommit åtskilliga framställningar, åsyftande tillfälliga hjälpåtgärder av finansiell innebörd åt jordbrukets utövare.

Ifrågavarande spörsmål tarva givetvis ytterligare utredning. Därest ärendets fortsatta beredning skulle befinnas föranleda förslag till åtgärder i angivet syfte, lär åtgärdernas genomförande med all sannolikhet kräva anvisande av riksdagen av betydande anslagsbelopp. I frågans nuvarande läge är jag emellertid icke i tillfälle att framställa närmare förslag i ämnet, men torde jag i sinom tid få ånyo anmäla ärendet för Kungl. Maj:t.

Statsrådets övriga ledamöter instämma i vad departementschefen sålunda hemställt.

Hans Maj:t Konungen lämnar bifall till vad departementschefen hemställt samt förordnar, att utdrag av detta protokoll skall överlämnas till finansdepartementet till ledning vid uppgörande av förslag till riksstat för budgetåret 1932/1933.

Ur protokollet:

Rune Thygesen.